

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 22.

Onsdagen den 24 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Ordet lämnades på begäran till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén**, som yttrade: Herr talman! Till svar å herr Röings interpellation angående behandlingen av vissa ärenden vid Nationernas förbunds senaste rådsmöte och förbundsförsamling skall jag be att få avlämna en redogörelse till kammaren. Då jag emellertid på grund av halskatarr icke är i stånd att själv föredraga denna redogörelse, har jag med talmannens tillstånd anmodat statsrådet Schlyter att uppläsa densamma.

Herr statsrådet **Schlyter**, som nu erhöll ordet, anförde: Å hans excellens utrikesministerns vägnar får jag alltså för kammaren uppläsa följande av honom skriftligen avfattade redogörelse för rådsmötet och förbundsförsamlingen:

Svar å interpellation.

I anledning av tyska regeringens ansökan om inträde i Nationernas förbund beslöt förbundsrådet vid en extra session den 12 februari att sammankalla en urtima förbundsförsamling för ansökningens behandling. Eftersom Tysklands inträde i Nationernas förbund var ett led i den uppgörelse, som träffats i Locarno, och då dessutom vissa med Tysklands inträde sammanhängande spörsmål hade dryftats dels mellan tyska regeringen och envar av de i rådet företrädde regeringarna dels mellan tyska regeringen och rådet såsom sådant, syntes det finnas fullt fog för antagandet att församlingens och rådets förhandlingar i denna fråga skulle bli av mera formell natur. Visserligen hade under de sista veckorna före sammanträdet i Genève pågått såväl en offentlig diskussion i olika länders press som även konversationer mellan åtskilliga regeringar angående andra eventuella förändringar i rådets sammansättning än de som betingades av Tysklands upptagande. Men då det var på förhand känt vilka djupgående meningsskiljaktigheter rådde beträffande lämpligheten av nya permanenta rådsplatser inrättande, syntes det kunna förväntas att, vilken än utgången bleve i fråga om dessa andra platser, dock Tysklands intagande i förbundet och rådet skulle vara fullt tryggt. Det hade eljest bort vara en angelägenhet av största vikt för Locarnomakterna att begära den extra förbundsförsamlingens uppskjutande.

Samma dag jag lämnade Stockholm för att begiva mig till mötet i Genève, besvarade jag en interpellation i första kammaren av herr Lindhagen och utvecklade därvid i korthet den ståndpunkt, som den svenska regeringen ämnade intaga i frågan om nya rådsplatser. Det torde vara lämpligt att erinra om innehållet i detta mitt yttrande.

»Vissa spörsmål rörande Nationernas förbunds råds sammansättning ha vid flera tillfällen varit föremål för förbundets uppmärksamhet. Redan vid första förbundsförsamlingen framställdes förslag från svensk, dansk och norsk sida

Svar å interpellation.
(Forts.)

om en ändring i förbundsaktens artikel 4, avseende att däri införa bestämmelser om ett avlösningssystem eller cirkulationssystem beträffande de icke ständiga rådsmedlemmarna. Vid den andra församlingen år 1921 framställdes av Chiles delegerade förslag om att Spanien och Brasilien skulle erhålla permanent säte i rådet. Detta förslag vann emellertid icke någon allmänare anslutning, utan församlingen antog i stället en ändring i förbundsakten, vilande på samma tankegång som det nordiska förslaget till första förbunds-församlingen och avseende att möjliggöra införandet av ett cirkulationssystem. Denna ändring av förbundsakten har emellertid ännu icke trätt i kraft på grund därav att ett par råds makter, Frankrike och Spanien, icke ansett sig böra ratificera beslutet. Församlingen har sålunda varje år fått skrida till nytt val av samtliga icke ständiga rådsmedlemmar. Förslaget om permanenta rådsplatser åt Spanien och Brasilien återupprepades vid 1923 års församling men vann icke heller då allmänare anslutning. Församlingen förnyade sitt krav på att ett cirkulationssystem skulle komma till stånd. Slutligen har detta sistnämnda krav vid den sista förbunds-församlingen år 1925 ånyo i en resolution understrukits. I och med att underhandlingar begynt om Tysklands inträde i Nationernas förbund har fråga uppkommit om en därav betingad ändring i förbunds-rådets sammansättning. Tyska regeringen vände sig under hösten 1924 till samtliga rådsstater med en förfrågan rörande deras ställning till Tysklands inträde i rådet såsom permanent ledamot. Samtliga i rådet företrädde stater förklarade sig beredda att medverka till att Tyskland vid sitt inträde i förbundet erhöles permanent säte i rådet. Sedan tidpunkten för Tysklands inträde i förbundet ryckt närmare hava förnyade krav på permanent säte i rådet framställts från Spaniens och Brasiliens sida, varjämte anspråk på dylik plats även framkommit från Polen och Kina. Därvid har påyrkats, att dessa krav skulle behandlas vid rådets nu instundande marsmöte och vid den urtima förbunds-församling, som sammankallats för behandling av Tysklands ansökan om inträde i Nationernas förbund.

Regeringen delar den mening, som kommit till uttryck inom assemblén senast 1923 och då syntes ha allmän anslutning. En ökning av rådets permanenta medlemmar — utöver vad betingas av stormakters inträde i förbundet — skulle enligt regeringens mening möta de starkaste betänkligheter. Från svensk sida har alltid ansetts, att förbunds-församlingens ställning i förhållande till rådet skulle försvagas genom en sådan ökning av rådet. Härtill kommer svårigheten, för att icke säga omöjligheten, att finna någon princip, efter vilken somliga stater skulle erhålla samma förmånsställning som stormakterna och tilldelas ständiga rådsplatser. Det problem i avseende å rådets sammansättning, som man från svensk sida ansett kräva en lösning, rör icke antalet ständiga rådsplatser utan sättet för valet av de icke ständiga medlemmarna. Därest nu påyrkas ett förnyat övervägande angående reglerna för rådets sammansättning, kan regeringen svårigen motsätta sig en sådan utredning. Men densamma bör då avse problemets alla sidor, i synnerhet cirkulationsprincipens tillämpning. Utgångspunkten för varje prövning av frågan om rådets sammansättning bör för övrigt vara uteslutande hänsynen till förbundets intressen, icke hänsynen till enskilda staters särintressen. I varje fall är regeringen av den bestämda uppfattningen, att, därest frågan om reorganisationen av rådet framföres under marsmötet, den bör hänskjutas till en kommande ordinarie assemblé. Frågan kan icke ur förbundets synpunkt anses vara av mer brådskande natur än att tillfälle kan beredas den ordinarie assemblén att noggrant undersöka problemets alla sidor.

Regeringen har i överensstämmelse härmed instruerat Sveriges delegerade att motsätta sig beslut i positiv riktning rörande rådets reorganisation under marsmötet — frånsett upprättandet av en permanent plats åt Tyskland —

ävensom att överhuvud ej nu binda sig vid någon viss lösning av detta komplicerade och betydelsefulla problem.»

Såsom framgår av detta mitt svar å interpellationen fanns det synnerligen starka skäl för Sveriges ombud att motsätta sig skapandet av nya permanenta platser i rådet under det förestående marsmötet. Genom föregående diplomatiska sonderingar hade jag också inhämtat, att åtskilliga andra regeringar delade vår uppfattning om olägenheterna av inrättandet av nya permanenta platser åt andra stater än stormakter och förty hade för avsikt att i Genève motsätta sig yrkandena härom.

Varken i motiveringen till interpellationssvaret eller i statsrådsprotokollets motivering för instruktionen omnämndes spörsmålet om inrättandet av nya *icke* permanenta platser. Icke heller hade de diplomatiska sonderingar, som skett hos andra regeringar angående deras synpunkter i frågan gällt inrättandet av *icke* permanenta platser. Den instruktion, som efter utrikesnämndens sammanträde den 12 februari tillställdes åtskilliga av våra beskickningar i utlandet rörande svenska regeringens hållning i rådsfrågan, rörde sålunda endast frågan om permanenta platser. Orsaken härtill var närmast, att något yrkande i sådan riktning icke framkommit och att det av flera skäl syntes osannolikt att frågan skulle bli aktuell. Uppenbart är, att samma invändningar icke kunna framställas mot ökningen av de icke permanenta platserna som mot inrättandet av permanenta platser. Jag erinrar om, att då sådan ökning ägde rum 1922, så skedde det utan invändning från svensk sida. Men då det å andra sidan nu icke syntes föreligga tillräckliga skäl för att överhuvud upptaga frågor rörande rådets organisation annat än i ett sammanhang och efter utredning, avfattades instruktionerna för delegationen så allmänt, att de inneburo hinder för ombuden att biträda varje förslag om rådets reorganisation, sålunda även förslag om nya icke permanenta platser.

Då jag härefter går att lämna en översikt över förhandlingarna i Genève, vill jag först fästa uppmärksamheten på att dessa förhandlingar försiggingo utefter två parallella linjer. Dels sammanträdde enligt inbördes överenskommelse vissa av Locarnomakterna, närmare bestämt ombuden för de stater, som undertecknat Rhenlandsavtalet, eller Belgien, England, Frankrike, Italien och Tyskland. Dels samlades rådets medlemmar till konfidentiella överläggningar, vilka dock ej hade karaktär av egentliga rådssammanträden.

I Locarnomakternas sammanträden deltog givetvis icke Sveriges ombud. Ändamålet med dessa överläggningar var att bringa klarhet över å ena sidan, Tysklands ståndpunkt, å andra sidan övriga Locarnomaktens avsikter i fråga om rådets sammansättning. Från fransk och engelsk sida var man angelägen framhålla, att man genom sitt understöd åt kraven på nya permanenta platser icke velat manifesteras något misstroende gentemot Tyskland och skapa en motvikt mot detta land inom rådet. Från tysk sida önskade man klargöra, att tyska regeringen vid Locarnouppgårelsen och sedermera räknat med Tysklands inträde i rådet, sådant rådet då var, och att en organisatorisk förändring, avsedd att företagas i samband med Tysklands inträde, från tysk sida betraktades såsom stridande mot de förutsättningar, vilka legat till grund för Tysklands inträdesansökan.

Vidare hade de deltagande ombuden att precisera sina ståndpunkter och att försöka närma dem till varandra. Från söndagen den 7 till och med fredagen den 12 mars pågingo Locarnostaternas överläggningar. De synas ha huvudsakligen gått ut på att förmå de tyska ombuden till eftergifter i fråga om inrättandet av permanenta rådsplatser.

Parallellt med dessa förhandlingar pågingo överläggningar mellan rådets medlemmar. De hade till syfte dels att hålla övriga rådsmedlemmar au courant med vad som skedde under förhandlingar mellan Locarnomakterna, dels

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

att klargöra rådsmedlemmarnas uppfattningar i frågan. Under ett av de första av dessa sammanträden hade jag tillfälle framlägga och motivera den ståndpunkt, som jag å svenska regeringens vägnar intog i avseende å yrkandena på permanenta rådsplatser. Förutom Sveriges ombud förklarade sig Belgiens och Uruguays representanter vara motståndare i princip till varje ökning av de permanenta platserna. Sistnämnda förklaringar inneburo dock icke med visshet att nämnda två stater voro beredda att under alla förhållanden rösta mot en dylik ökning. Från belgisk sida antyddes sålunda, att Belgiens ombud i en viss situation kunde finna sig föranlåten nedlägga sin röst i rådet. Japans ombud hyste starka betänkligheter mot en utvidgning, men motsatte sig dock icke en mindre sådan. I övrigt syntes rådsmedlemmarna beredda att acceptera två eller tre nya permanenta platser. Vad beträffar Tysklands krav på permanent plats mötte det motstånd endast från Brasiliens sida, vars ombud ställde såsom villkor för sin medverkan att Brasilien jämväl erhöle en ständig plats. På grund av starka vädjanden åtog sig dock Brasiliens ombud att hos sin regering hemställa om ändrade instruktioner.

Under dessa överläggningar vädjades även upprepade gånger till Sveriges ombud att modifiera vår hållning i avseende å ökningen av de permanenta platserna. Jag förhöll mig dock avvisande.

Efter fem dagars ofruktbara förhandlingar utefter dessa linjer kom slutligen vändpunkten. Under ett sammanträde med Locarnomakterna fredag förmiddag framlades ett kompromissförslag, som hade herr Vandervelde till upphovsman och som accepterats från fransk, engelsk och italiensk sida. Det innebar uppgivandet av alla kraven på permanenta platser. I stället föreslogs inrättandet av en icke permanent plats, till vilkens innehavare Polen tänktes bliva vald av församlingen. Förslaget framfördes även med den variationen, att platsen skulle ha provisorisk karaktär och sålunda upphöra vid årets slut, om ej den ordinarie assemblén beslöte dess bibehållande. Såsom jag strax skall redogöra för, avböjdes detta förslag från tysk sida.

Redan med förslagens framställande hade huvudmålet för den svenska aktionen i avseende å rådsplatserna vunnits. De ledande stormakterna hade tills vidare övergivit de från Nationernas förbunds synpunkt enligt vår mening så ödesdigra planerna på nya permanenta platser. Det avgörande motståndet hade bjudits dels från tysk sida, ur Tysklands speciella synpunkter, dels från svensk sida ur inre folkförbundssynpunkter. Sverige hade, såsom det har yttrats, vunnit sin process. Men det återstod ett invecklat och ömtåligt politiskt problem. För att förstå dettas art, måste man uppmärksamma den utveckling, som det politiska läget så småningom undergått. På grund av den hållning de ledande makternas ombud i rådet intogo, ej blott före mötet utan under hela loppet av förhandlingarna, kom tvisten om rådsplatserna att få en alltmer utpräglad politisk betydelse. Om det ännu omedelbart före mötet hade kunnat sägas, att tvisten väsentligen rörde en inre folkförbundsfråga, i vilken aspiranterna på permanenta platser å ena sidan, deras motståndare inom rådet och assemblén å andra sidan ämnade envar hävda sina positioner, fick tvisten under mötets gång alltmera karaktären av en diplomatisk maktstrid. Frankrike engagerade sig med Englands stöd så starkt för en viss lösning av rådsfrågan att ett rent negativt resultat skulle framstå såsom en allvarlig motgång i en kontrovers mellan Frankrike och Tyskland. De nationella prestigesympunkterna kommo att på ett fatalt sätt förvanska problemställningen. Man tolkade läget så att Tyskland ställde villkor för sitt inträde i Nationernas förbund, som aldrig tidigare varit på tal. Vad som kunnat och bort behandlas såsom en fråga, vid vars avgörande endast förbundets intresse bort ligga till grund, hade så småningom i alltmer utpräglad

grad blivit en politisk makt- och prestigefråga. Härmed kom också Tysklands inträde i förbundet och rådet att allvarligt hotas och risken var här icke blott ett kortare uppskov.

Den svenska delegationen hade enligt sin instruktion en positiv förpliktelse, att verka för Tysklands inträde i Nationernas förbund och i dess råd. Den hade illa fyllt sin uppgift, därest den icke hade sökt utrona möjligheten att nu uppnå detta resultat eller om den i fråga om svensk medverkan ställt sig, även under förhandlingarnas senare skede, fullkomligt passiv. Vid samtal med delegerade för andra oss närstående staters ombud visade det sig, att man tillmätte förslaget om en ny tillfällig plats mindre betydelse såsom icke berörande principerna för rådets organisation. Det framkom även den uppfattningen, att ett envist motstånd mot en dylik ökning av rådet ur den synpunkten kunde anses mindre motiverat, att man i september måhända skulle finna lämpligt och önskvärt att något öka antalet icke permanenta platser. Kunde alltså ett politiskt sett farligt läge räddas genom skapandet redan nu, eventuellt endast provisoriskt, av en icke permanent plats, vore det icke försvarligt att genom ett veto förhindra denna åtgärd — så resonerades så vitt vi kunde bedöma på alla håll bland delegerade, som delade vår principiella uppfattning i dessa spörsmål.

Det förutnämnda förslaget om en ny tillfällig plats för Polens räkning besvarades av tyska delegationen på fredagskvällen med nej. Vid ett sammanträde med rådsmedlemmarna lördag eftermiddag förklarades från engelsk och fransk sida, att alla kompromissmöjligheter nu syntes uttömda. Läget betraktades såsom ytterligt kritiskt. Olika förslag framställdes till fortsatt procedur. Dels ifrågasattes allmänt uppskov med hela frågan om Tysklands inträde i förbundet, dels föreslogs att assemblén och rådet skulle i vanlig ordning fatta sina beslut över föreliggande frågor utan ytterligare förhandlingar med tyska delegationen. Båda förfaringssätten hade emellertid haft till oundviklig följd, att tyska regeringen omedelbart återkallat sin inträdesansökan. Därmed hade hela Locarnouppgårelsen med all sannolikhet varit sprängd.

Under sammanträdet framhölls med skärpa från olika håll, att Tysklands avböjande av det sista kompromissförslaget vore i hög grad beroende av Sveriges motstånd mot detsamma. Detta var den bestämda uppfattningen, som vederbörande representanter vid Locarnomakternas förhandlingar med Tyskland hade erhållit. På nytt riktades till Sveriges ombud starka vädjanden att modifiera sin hållning och acceptera inrättandet av en ny tillfällig rådsplats, en eftergift som icke innebure något offer av en principiell ståndpunkt. Jag framhöll att, ehuru jag icke deltagit i Locarnomakternas förhandlingar och ej ägde direkta informationer om den tyska delegationens ståndpunkt, det dock syntes mig alldeles osannolikt att dess hållning vore beroende av Sveriges i denna fråga, att mina instruktioner hindrade mig biträda även förslag om en ny tillfällig rådsplats och att jag överhuvud måste ställa mig avvisande till en procedur, som skulle bestå i att först söka komma till ett enhälligt kompromissförslag inom rådet och sedan presentera detsamma för den tyska delegationen såsom rådets sista bud. På direkt begäran från olika håll inom rådet förklarade jag mig dock villig träda i kontakt med den tyska delegationen för allmän överläggning om läget.

Jag kan tillfoga att jag vid olika tillfällen inom rådet framfört den meningen, att den bästa och naturligaste lösningen vore hänskjutandet av hela spörsmålet om rådets sammansättning till en kommitté, efter det Tyskland vunnit inträde. Detta förslag, som redan från början synes ha framställts även från tyskt håll, hade dock avvisats.

Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att från japansk sida framställdes förslag om en dylik kommitté men med det tillägget att rådet skulle redan

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

nu fatta ett principbeslut, vari uttrycktes sympati för en viss ökning av rådsplatserna. Detta förslag avböjdes dock från olika håll, givetvis särskilt från svensk sida.

Till fyllande av den oss anbefallda uppgiften att verka för Tysklands upptagande i folkförbundet och i överensstämmelse med rådets anhållan hade de svenska ombuden, d. v. s. herrar Löfgren, Sjöborg och jag själv, under söndagen såväl under förmiddagen som under aftonen långvariga överläggningar med herrar Luther, Stresemann och von Schubert. Avsikten med dessa överläggningar var självfallet icke att framlägga för tyskarna ett förslag till lösning, som från svensk sida hade uttänkts. Vårt syfte var att genom ett öppet och förtroendefullt samtal erfaras den tyska delegationens syn på situationen överhuvud och att eventuellt, gemensamt med de tyska delegerade, söka finna någon utväg ur det bekymmersamma läget. Det kunde under samtalet konstateras att man från tysk sida betraktade ett allmänt uppskov, förorsakat av en meningsskiljaktighet mellan Tyskland och Frankrike, såsom katastrofalt för Locarnouppgårelsen, i det att tyska regeringen i en sådan situation icke skulle se sig i stånd att vidhålla sin inträdesansökan. Vidare rådde på tysk sida en livlig önskan att förebygga en dylik utgång och komma till samförstånd med den andra sidan. Men därjämte klargjordes att upprättandet av en ny tillfällig rådsplats icke kunde från tysk sida under några förhållanden accepteras, och detta alldeles oavsett vilken hållning Sverige intog i denna fråga. Diskussionen rörde sig vidare om andra möjligheter till en lösning. Från svensk sida spordes, hur den tyska delegationen skulle ställa sig till tanken på ett nyval till rådet, framkallat icke genom ökning av rådsplatserna utan genom frivilligt utträde av en rådsmedlem.

Med hänsyn till de många spekulationer, som förekommit i pressen rörande upphovet till denna idé, vill jag nämna, att den hade varit föremål för resonemang inom den svenska delegationen och under fredag eftermiddag omnämnts av mig under ett privat samtal med herr Vandervelde. Denne hade upptagit tanken och under lördag förmiddag frågat tyske rikskanslern, huruvida man från tysk sida skulle acceptera en lösning bestående däri, att Belgien utträdde ur rådet och ställde sin plats till församlingens disposition. Svaret hade emellertid blivit avböjande.

Under samtalet med de tyska delegerade dryftade vi nu mer grundligt och ingående en dylik lösning. Vi framkastade den tanken att svenska regeringen kunde finnas villig att från viss tidpunkt — vars bestämmande kunde närmare diskuteras, men som preliminärt ifrågasattes till den 1 juli — avstå från sin rådsplats och ställa den till förbundsförsamlingens förfogande för vinnande av en uppgörelse, som förde Tyskland in i Nationernas förbund. Detta skulle innebära, att Sverige lämnade rådet ett halvår tidigare än vårt mandat utlöper. Denna idé diskuterades ur alla synpunkter. Såsom resultat av söndagens överläggningar framgick slutligen att denna väg syntes från tysk sida framkomlig, därest jämte Sverige ännu en stat nedlade sitt rådsmandat. Under samtalet förutsattes vidare såsom självfallet, att därest två medlemmar avginge ur rådet, assemblén skulle vid valet av efterträdare sörja för att olika riktningar bleve företrädade inom rådet.

Denna tanke om två staters samtida utträde ur rådet syntes preliminärt den tyska och den svenska delegationen erbjuda en möjlig lösning. Men det krävdes givetvis dels att svenska regeringen jämte ännu en regering i rådet vore beredda avstå från sina rådsplatser, dels att denna lösning befanns acceptabel av andra intresserade. Det må här inskjutas att under samma dag från Stockholm gjorts en förfrågan till delegationen, huruvida flera staters frivilliga utträde ur rådet vore ifrågasatt i Genève.

Det konstaterades så småningom i Genève att man från alla sidor hade den

bestämda övertygelsen att här erbjöde sig en utväg, och synbarligen den enda, till undvikande av en brytning med alla därav följande konsekvenser. Vid samtal mellan herrar Briand och Stresemann på söndagskvällen berördes sålunda detta uppslag. Från fransk synpunkt måste detsamma givetvis, med hänsyn till utgångsläget vid förhandlingarna i Genève — d. v. s. franskt yrkande om ej blott permanenta platser åt Spanien och Brasilien utan även *permanent* plats åt Polen — betyda en mager förlikning, då det innebar endast att Polen skulle inträda på Tjeckoslovakiens icke permanenta plats samt, enligt vad det uttryckligen förutsattes, Holland eller annan med Sverige likställd stat å dess plats. Men Briand syntes icke obenägen att ge det sin anslutning. Tjeckoslovakiens utrikesminister förklarade sig beredd att verka för ett sådant arrangemang, att hans land jämte Sverige utträdde ur rådet.

Scour à interpellation.
(Forts.)

Självfallet klargjorde jag fullständigt för mina kolleger i rådet under sammanträdet måndag förmiddag, att Sveriges biträdande av detta nya uppslag vore beroende av särskilt beslut av svenska regeringen. Bemyndigande från Stockholm erhöles måndag eftermiddag, därvid regeringen angav förutsättningen vara att jämte Sverige annan stat nedlade sitt rådsmandat och att en av de nya rådsmedlemmarna bleve en med Sverige likställd stat. Beträffande Tjeckoslovakiens plats erfordrades på grund av ett avtal mellan lilla ententens stater samtycke till platsens avstående även från Jugoslavien och Rumänien. Ehuru vissa invändningar först restes från rumänsk sida med hänsyn till att lilla ententen skulle förlora en rådsplats för återstoden av året, övervunnos betänkligheterna under tisdagen och frågan syntes i så måtto klar.

Jag vill i detta sammanhang tillägga, att vid intet tillfälle förekommit ens den ringaste antydning till påtryckning på Sveriges ombud, avseende Sveriges utträde ur rådet. Idén om Sveriges utträde har överhuvud ej berörts i rådet förrän *måndag förmiddag* efter söndagens överläggningar med tyska delegationen. Uppslaget att Sverige och Tjeckoslovakien skulle nedlägga sina rådsmandat mottogs från olika håll i rådet med uttryck av motvillighet och beklagande, samtidigt som man, såsom jag nyss antydde, uttalade uppfattningen att det vore den enda återstående utvägen.

Jag har redan nämnt, att Brasiliens hållning från början syntes utgöra ett hinder för en lösning, men att man hoppades, att detta hinder skulle kunna undanröjas och att under tiden övriga svårigheter skulle övervinnas. Under tisdagen visade det sig emellertid, att förnyade *démarches* i Rio de Janeiro icke lett till åsyftat resultat. Då rådets medlemmar samlades tisdag eftermiddag, möttes vi av meddelandet, att Brasiliens hållning var oförändrad och att Locarnomakterna i denna situation enat sig om att föreslå ett uppskov med hela frågan om Tysklands inträde och om rådsplatserna. I samband därmed hade dessa maktens ombud överenskommit om en gemensam förklaring att, eftersom uppskovet ej vållades av någon meningsskiljaktighet dem emellan, Locarnouppgårelsen förbleve i kraft. På onsdagen fattades av assemblén det formella beslutet om uppskov.

Jag övergår härefter till ett spörsmål, som här synes ha tilldragit sig ett osedvanligt intresse, nämligen spörsmålet, huruvida delegationen följt sina instruktioner. I och för sig förefaller det visserligen, som om det närmast vore uppdragsgivarens, d. v. s. regeringens sak att bedöma, huruvida den godkänner eller icke godkänner sina ombuds åtgöranden ur denna synpunkt. Emellertid begagnar jag gärna tillfället att tillgodose det yppade intresset även för denna del av frågan.

Till en början ber jag få anmärka, att våra instruktioner själfallet icke innehöllo något bemyndigande för delegationen att avstå från Sveriges rådsplats. Jag säger själfallet, då ju denna tanke överhuvud aldrig varit aktuell

Svar å interpellation.
(Forts.)

vid tiden för instruktionernas fastställande. Vad beträffar ändringar i rådets sammansättning, uppkomna genom andra staters frivilliga avgång, hade svenska regeringen icke kunnat giva några instruktioner, även om det fallet hade varit förutsatt, eftersom dylika ändringar icke äro på något sätt beroende av det svenska ombudets hållning. Hur skulle svenska regeringen kunnat giva instruktioner åt sina delegerade att motsätta sig exempelvis Tjeckoslovakien eller Belgiens frivilliga avgång ur rådet? Instruktionerna avsågo *organisatoriska* förändringar i rådets sammansättning och kunde helt enkelt icke avse något annat.

Underlaget för hela denna debatt synes vara den tankegången, att, eftersom delegerade icke från början hade fullmakt att avstå från Sveriges rådsplats, kunde de heller icke få samtalsvis diskutera en sådan eventualitet. Emellertid ber jag få starkt understryka, att ett ombud i rådet icke kan vara på det sättet begränsad i sin handlingsfrihet. Sveriges ombud har skyldigheter även såsom rådsmedlem. Han är medlem av en korporation, som ständigt kommer i det läget att behöva fritt och förtroendefullt överlägga och söka sig fram till lösningar av föreliggande frågor. Just med hänsyn till bl. a. att delegerade böra ha en viss handlingsfrihet, har det blivit allt vanligare, att utrikesministrarna, vilka närmast bära ansvaret för sina länders utrikespolitik, infinna sig vid rådsmötena.

Alltifrån början av Sveriges inträde i rådet har detta uppmärksamrats. Vid meddelandet av varje instruktion, som fastställdes för Sveriges ombud, även den sista, avseende marsmötet, förekommer en hänvisning till ett statsrådsprotokoll av den 19 januari 1923, vari det heter bl. a.

»Enär det svenska ombudet i rådet enligt akten för Nationernas förbund handlar å den svenska regeringens vägnar, torde det ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa instruktion för det svenska ombudets hållning i de å dagordningen upptagna frågorna. Emellertid erinrar jag därom, att enligt rådets reglemente nya frågor kunna under vissa betingelser upptagas till behandling även under loppet av en session. Vid fastställande av instruktion för det svenska ombudet torde vidare hänsyn böra tagas till det förhållandet, att åtskilliga frågor, som falla inom området för rådets behörighet, äro av inre organisatorisk och administrativ art och sålunda mindre beröra de särskilda förbundsmedlemmarnas intressen än förbundet såsom sådant, dess sekretariat och övriga organ. Slutligen bör märkas, att rådet har att handlägga en mängd ärenden av mycket detaljartad natur och äger giva föreskrifter rörande den förberedande utredningen av spörsmål, som först på ett senare stadium skola förekomma till sakligt avgörande.

Det är under sådana förhållanden oundgängligt, att den instruktion, som av Kungl. Maj:t fastställles, lämnar Sveriges ombud en ganska stor handlingsfrihet. Instruktionen torde böra upptaga bindande föreskrifter allenast i viktigare frågor ävensom i sådana, vilka mera direkt beröra svenska intressen. I övrigt synes en allmän hänvisning böra ske till de riktlinjer, som fastställts för de svenska delegerades hållning under förbunds församlingarna. Det faller av sig självt, att därest viktigare frågor utanför den fastställda dagordningen skulle uppkomma, det svenska ombudet bör inhämta särskilda instruktioner, i den mån så kan befinnas erforderligt.»

Under intet stadium av förhandlingarna ha vi engagerat svenska regeringen i strid emot våra instruktioner. Vad beträffar särskilt frågan om Sveriges utträde ur rådet, har densamma ej ens varit bragt på tal inom rådet förrän måndag förmiddag, och då såsom ett led i ett arrangemang avseende ytterligare en stats utträde ur rådet. Härav framgår också grundlösheten av ett i svensk press synligt påstående, att svenska delegationen bjudit ut Sveriges rådsplats redan under den föregående veckan och utan hänsyn till svenska re-

geringens uppfattning. Delegationen hade visserligen vid en viss tidpunkt för sin del ansett önskvärdt att, med hänsyn till olika tänkbara kombinationer, ha något friare händer. Den skulle sålunda under vissa omständigheter ha funnit en lösning acceptabel, som innebar Sveriges isolerade utträde, att gälla från visst datum exempelvis 1 juli, alltså ett halvt år före vår mandatstids utgång, enär det enligt delegationens bestämda uppfattning förefanns säkra utsikter att redan i september få en oss närstående stat vald. Men då regeringen på måndagen fattade beslut om kompletterande instruktioner, förelåg ingen sådan situation, att frågan om Sveriges isolerade avgång hade aktuell betydelse.

Men ytterligare en omständighet vill jag i detta sammanhang ånyo på det kraftigaste framhålla. Våra instruktioner innehöllo också, och såsom främsta punkt, en anmaning till delegationen att verka för Tysklands inträde i Nationernas förbund och dess råd. I en situation, då vi i huvudsak och med framgång slutfört vårt uppdrag i vad avser den negativa delen att hindra en förändring i Nationernas förbunds konstitution, och då fara förelåg att Tysklands inträde i Nationernas förbund icke skulle äga rum, var det inte då vår instruktionsmässiga plikt att i vad på oss ankom medverka till denna faras undanröjande? Mig förefaller det uppenbart, att den svenska delegationen skulle illa ha förvalt sitt uppdrag, om den suttit med armarna i kors och betraktat, hur läget förvärrades och faran för Tysklands tillbakaträdande ryckte allt närmare. Vi voro skyldiga vårt eget land och Nationernas förbund att noggrant undersöka läget och bilda oss en uppfattning om vad som kunde göras för att undvika en brytning. Endast genom ett sådant handlingssätt motsvarade vi de anspråk, som glädjande nog brukas ställas på Sverige i dess egenskap av rådsmedlem.

De, som bestritt delegerades befogenhet att ens samtalsvis upptaga frågan om Sveriges frivilliga utträde ur rådet, ha sannolikt utgått från att ett sådant steg vore absolut stridande mot våra och Nationernas förbunds intressen. Själva tanken på Sveriges utträde ur rådet skulle sålunda vara fullständigt oacceptabel. Jag får erkänna, att denna ståndpunkt i hög grad överraskat mig. Redan förra året var det många här i landet, som önskade, att vi icke skulle uppställa vår kandidatur vid rådsrådet i september. Det finns andra, som förmenat, att vi aldrig borde ha mottagit ett rådsmandat. En utbredd uppfattning har slutligen varit, att vi i varje fall icke böra mottaga återval i september detta år. Under sådana förhållanden borde man kunna enas om, förefaller det, att anse det offer ganska ringa, som en frivillig avgång några månader före den ordinarie tiden innebär. Att vi ur Sveriges synpunkt icke ha förlorat i ideella och moraliska värden genom förslaget framställande, därom vittnar för övrigt tillräckligt tydligt det mottagande vårt initiativ har fått i andra länder, därom kan också envar vittna, som haft någon kontakt med de många representanter för olika nationer, som varit samlade i Genève under detta möte. Om det sålunda inte var något verkligt offer från svensk synpunkt att lämna vår plats till förbundsförsamlingens fria förfogande, var å andra sidan, från Nationernas förbunds synpunkt, vinsten av en uppgörelse i godo av den föreliggande tvistefrågan påtaglig. Det gällde Tysklands inträde, men det gällde också Nationernas förbunds egen ställning. Den stöt, som förbundet mottagit genom Brasiliens hållning, är svår nog. Mängdubbelt värre hade den blivit, om uppskovet skett på grund av en fransk-tysk kontrovers med Tysklands tillbakaträdande för lång tid framåt som konsekvens. I jämförelse härmed hade det betydligt föga, om Sverige lämnat rådet några månader tidigare än eljest.

I detta sammanhang torde jag även böra lämna några upplysningar om den utredning, som enligt rådets beslut den 18 mars skall äga rum beträffande hela problemet om rådets organisation. Under diskussionen om direktiven för

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.

(Forts.)

denna utredning yppades inom rådet olika meningar. På yrkande särskilt från svenskt håll avfattades emellertid direktiven på sådant sätt, att de avse en allsidig och förutsättningslös prövning av problemets alla sidor. Resolutionen innefattar att rådet, som anser frågan om rådets konstitution samt om antalet rådsmedlemmar och sättet för deras väljande böra göras till föremål för utredning, i sådant syfte beslutat tillsätta en kommitté. I fråga om dennas sammansättning hävdades från svensk sida angelägenheten av att icke endast representanter för rådsmakterna utan även personer tillhörande stater utanför rådet bleve utsedda. Denna uppfattning segrade även. Sveriges ombud fick även eljest i vidsträckt omfattning gehör för sin mening rörande kommitténs sammansättning. Densamma skall bestå av ombud för samtliga rådsstater samt för Tyskland, Polen, Schweiz, Kina och Argentina. Kommittén skall sammanträda första gången i maj.

Jag tillåter mig att sammanfatta min redogörelse.

Vi reste till Genève för att förfäktat en princip och för att medverka till en praktisk politisk handling av största betydelse. Principen var att hindra en ifrågasatt radikal förändring av förbundets konstitution, en förändring, som enligt vår mening skulle innebära en allvarlig fara för förbundets utveckling. Den praktiskt politiska handlingen var Tysklands intagande i förbundet och i dess råd, d. v. s. realiserandet av ett önskemål, som de svenska statsmakterna alltifrån förbundets tillkomst räknat såsom en av de viktigaste programpunkterna i vår folkförbundspolitik. Situationen utvecklade sig, utan något vårt förvällande, på sådant sätt, att det väl syntes möjligt förhindra planerna på ändring i förbundets författning, men allt vanskligare att effektivt fullgöra de positiva direktiven för vår verksamhet. Tysklands inträde i förbundet syntes allvarligt hotat och därmed även hela Locarno-uppgörelsen, vars ikraftträdande är beroende av Tysklands inträde i Nationernas förbund. I detta läge sökte delegationen, i vad på den ankom, bidra till att finna en lösning, som å ena sidan icke i något avseende komprometterade Sveriges principiella hållning och å andra sidan kunde bana vägen för Tysklands inträde i Nationernas förbund. Det lyckades oss att medverka till ett förslag, som ur angivna synpunkter fyllde måttet och som befanns acceptabelt på alla håll. Visserligen kom sedan ett annat hinder att omintetgöra det resultat, som redan var i sikte, men så mycket hade dock vunnits att uppskovet icke skedde på grund av en kvarstående schism mellan Tyskland och Frankrike. Det visade sig därför möjligt för Locarno-makterna att i en gemensam förklaring tillkännagiva sitt vidhållande av Locarno-uppgörelsen. Uppskovet medförde icke heller under dessa förhållanden att Tyskland återkallade sin ansökan om inträde i förbundet.

Att den med så stora förväntningar motsedda förbundsförsamlingen efter tio dagars väntan måste upplösas utan att ha blivit i tillfälle besluta om Tysklands inträde, betyder en allvarlig motgång för Nationernas förbund och utgör ett beklämmande bevis om styrkan av nationella särintressen och falska prestigesympunkter. Om jag dock, trots allt, vågar hoppas, att den genomgångna krisen skall kunna leda till hälsa för förbundet, så är det främst på grund av det faktum, att de mindre staterna dock lyckades slå tillbaka attackerna mot Nationernas förbunds konstitution. Inför hela världens åsyn har demonstretats, att stormakternas hemliga löften och privata överenskommelser rörande Nationernas förbunds vitala angelägenheter dock ej utan vidare betraktas såsom lag för förbundet. En växande internationell opinion, en stärkt och hårdad folkförbundsanda är det värn, till vilket vi måste lita för framtiden.

Det vore lätt och bekvämt att sälla sig till de kritiker, vilkas intresse för förbundet alltsedan dess skapande har koncentrerat sig på dess motgångar.

Svårare, men enligt min mening också nyttigare och modigare är att efter varje ny motgång rusta sig på nytt till övervinnande av alltjämt mötande svårigheter.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Röing: Herr talman! Jag anhåller att till hans excellens herr utrikesministern få framföra mitt uppriktiga tack för den redogörelse över Genèvemötet, som ers excellens har lämnat andra kammaren till följd av den interpellation, som jag med kammarens medgivande framställde vid plenum sistlidna lördag. Jag är övertygad, att även den stora allmänheten till följd av denna ingående redogörelse får full klarhet rörande de förda underhandlingarna och nu kan bilda sig en fullt objektiv uppfattning om vad som hänt i Genève under dessa minnesrika veckor.

Det var med ljusa förhoppningar den svenska allmänheten emotsåg det ertima rådsmötet, övertygad om att Tyskland vid detta tillfälle skulle inväljas i Nationernas förbund och erhålla en ständig plats i rådet. Vi hoppades alla, att därigenom skulle ett stort steg tagas fram mot ett närmande mellan de stridande nationerna under världskriget, och att därigenom Nationernas förbund kunde lägga till rätta misstag, som blivit begångna under de sista 8—10 åren, och vilka ännu störa samförståndet i Europa. Den svenska allmänheten stod enig om den principiella ståndpunkt, som den svenska delegationen under förhandlingarna skulle intaga, nämligen att motsätta sig varje förslag, som, frånsett Tyskland, innebar en utökning av rådsmedlemmarnas antal. Visserligen hördes snart nog stämmor från rådsmötet, som varslade om elakartade skiljaktigheter, men vi hoppades livligt, att svårigheterna skulle kunna övervinnas. Då detta visade sig icke vara fallet, kom underrättelsen, att det ifrågasattes, att Sverige, med fasthållande av sin principiella ståndpunkt, genom att redan nu avstå sin plats i rådet, skulle medverka till en lösning av krisen, för att därmed förhindra att allt skulle gå i kras. Ers excellens får ej alltför mycket förundra sig över, om detta meddelande först mottogs av mången med rätt så stor förstämning, och att mången hade så svårt att förstå, att just Sverige, som varit det land, som framför något annat oegennyttigt arbetat för rätt och rättfärdighet, skulle vara den nation, som skulle avsäga sig sin plats i rådet. Den stämman borde alla verkliga vänner till Nationernas förbund och till detta förbunds höga mål vara varmt intresserade av, att den icke tystnade.

Om vi även förut förstått, huru ytterst allvarsam situationen var i Genève, så ha vi näppeligen förrän i dag fått alla de upplysningar, som äro behöfliga, för att vi skola kunna bilda oss ett bestämt omdöme om vår delegations handlingssätt under det sista rådsmötet. Vi ha i sanning, herr talman, bra liten orsak sysselsätta oss med, om delegationen iakttagit alla formella hänsyn, men då anmärkning även härvidlag riktats mot delegationen, så kan man av redogörelsen nu konstatera, att vår delegation i allo har handlat i full överensstämmelse med de instruktioner, som lämnats av regeringen efter utrikesnämndens hörande. Vad som däremot är av vida större betydelse att undersöka, det är, huruvida det var klokt handlat av den svenska delegationen att framföra det nyss angivna nya förslaget till konfliktens lösning. Vid bedömande av denna fråga får man icke förbise, att situationen i Genève var så allvarlig, att Tyskland uppenbarligen stod i begrepp att återkalla sin ansökan om inträde i Nationernas förbund. Locarnofördraget skulle slås i spillror, och de onda krafterna i Europa skulle börja ånyo så sin draksådd till verklig olycka för världen i dess helhet. Kan man efter de nyss lämnade upplysningarna verkligen anse, att det tillmötesgående, som Sverige förklarade sig berett att

Svar å interpellation.
(Forts.)

visa, vore för stort, då detsamma icke innebar den minsta eftergift i den principiella ståndpunkten, utan tillmötesgåendet begränsade sig därtill, att Sverige förklarade sig jämte Tjeckoslovakien berett att nu avsäga sig sin plats i rådet, vars mandattid redan utgår om några få månader? Såvitt jag kan finna, handlade den svenska delegationen klokt, då den i den prekära situationen framlade sitt förslag till förberedande diskussion.

Från nationalistiskt håll i vårt land predikas energiskt att genom vårt handlingssätt Sverige förlorat i prestige i utlandet. Såvitt jag av världspressen har kunnat finna, är detta icke fallet. I alla europeiska länder tyckes pressen, oavsett partiståndpunkt, på något enstaka undantag när, bedöma Sveriges handlingssätt helt annorlunda. Endast i den tysknationella reaktionära pressen har jag funnit liknande uttalanden som i den svenska högerpressen och från nationalistiska kretsar här i landet. Och jag är övertygad om, att kammarens samtliga ledamöter ha tagit del av den diskussion, som förts i engelska underhuset i går, då Lloyd George uttalade, att det var den svenske utrikesministerns ande, som i Genève uppbar den engelska opinionens stämning och icke den engelske utrikesministern, som i sanning icke skar några lagrar vid detta råds-möte.

Vi, som börja bli gamla i gåle, och som voro med redan år 1905, vi erinra oss nog livligt samma toner då som nu från nationalistiskt svenskt högerhåll, huru Sverige skulle förlora i prestige i utlandet för sitt tillmötesgående mot Norge. Numera känna vi till, huru Sveriges högsinta handlingssätt, som räddade freden i Norden, i stället höjde Sveriges anseende i utlandet. Jag är övertygad om, att, då om någon tid sinnena ha hunnit lugna sig, det skall visa sig, att Sveriges handlingssätt i år i Genève, vilket endast varit förestavat av önskan att främja samförståndet mellan folken i Europa, skall öka det anseende, som vårt land och folk redan nu med rätta åtnjuter i hela världen.

I detta sammanhang kan jag till sist icke underlåta att uttala mitt beklagande över det sätt, som vissa högertidningar i partipolitiskt syfte ansett lämpligt angripa de svenska underhandlingarna. Inbilla dessa tidningar sig, att de därmed gagna det politiska parti, som de tillhöra, så får framtiden utvisa, om de misräkna sig eller icke, men dessa tidningar borde dock inse, att de genom dylikt skriverski skada Sveriges intressen. Mot en saklig kritik är icke något att anmärka, men det är beklagligt, att det finns personer och tidningar, som i partipolitiskt syfte söka utnyttja en svår utrikespolitisk situation. Vår regering och vår delegation vid förbundsmötet i Genève är icke värt dylikt klander, och jag är övertygad om, att mången förenar sig med mig i ett tack för det arbete, som utförts.

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Jag kan ju även jag, liksom interpellanten be att få uttala min glädje både över att denna fråga blivit bragt på tal uti riksdagen och över att en redogörelse för förhandlingarnas gång i Genève blivit framförd från hans excellens utrikesministern.

Jag kan likväl icke instämma med interpellanten, då han gav sitt oförbehållsamma erkännande åt det sätt, varpå förhandlingarna blivit förda, och jag måste därför, herr talman, be att få med några ord uttala mig i denna sak.

Det är uppenbart, att när man rör sig på ett område, där man måste tala om främmande maktens åtgöranden och ställningstaganden vid olika tillfällen, så får man göra detta med en viss försiktighet. Men så mycket kan man i alla fall ha rätt att säga — och det framgick ju även av den nys lämnade redogörelsen — att såsom läget var, hade det varit bättre om hela detta möte blivit uppskjutet. Jag instämmer verkligen till fullo härutinnan, ty det har ju framgått tydligt och klart, att anledningen till hela oredan har varit, att man givit löften i Locarno samtidigt som man gjort avtal och att dessa löf-

ten icke varit för motparten kända. Men vad som är ännu allvarligare och som berör alla förbundets makter, det är naturligen det, att sådana löften kunnat givas, churu de icke kunde infrias då det här gällde en fråga, som det tillkom Nationernas förbunds delegeradeförsamling själv och rådet att fatta beslut i. Med andra ord, här ha vissa makter under vissa förhållanden givit på hand, hur en blivande församling skulle komma att ställa sig till en fråga. Det är till följd härav, som detta virrvarr och denna oreda uppkommit, vars förefintlighet tydligt framgick även av den lämnade redogörelsen. Herr Löfgren talade i sin redogörelse i förrgår om det »drama», som utspelades, och att det var ett drama, däri ger jag honom fullkomligt rätt. Man har naturligtvis försökt med både lock och pock att pressa dem, som haft en annan ståndpunkt. Sålunda har Tyskland tydligen varit utsatt för stora påtryckningar, och de som följt med tidningspressen, erinra sig nog mycket väl, hurusom under ett visst skede i förhandlingarna franska pressen släpptes lös med en verklig trumeld mot Tyskland. Å andra sidan sadet det nu, såvitt jag rätt uppfattade den här lämnade förklaringen, att någon starkare påtryckning icke gjorts mot Sverige i Genève, d. v. s. då det gällde Sveriges utträde ur rådet. Att Sverige dessförinnan uppenbarligen varit utsatt för stora påtryckningar i Genève, kan man förstå. Icke minst måste man ogilla det tillvägagångssätt, som framkommit från ett visst land, där man ansåg sig kränkt från svensk sida, därför att Sverige motsatte sig en utökning av de permanenta rådsplatserna, av vilka detta land aspirerade på en. Det hotades ju då med, att man skulle uppsäga den mellan Sverige och det landet, Spanien, gällande handelstraktaten. Här se vi en påtryckning i så ytterligt skarp form, att man knappast kan förstå, hur det kan vara möjligt, att man så har missuppfattat den svenska ståndpunkten. Oviljan i Polen har ju också tagit sig uttryck, och även i Brasilien har en dylik ovilja gjort sig gällande särskilt genom brasilianska tidningars uppmaningar att bojkotta svenska varor.

När man talar om denna sak, så ber jag här att få inskjuta ett moment, som jag skulle vilja mycket starkt betona, såväl från min egen sida som från deras, vilka tänka lika med mig. Det är den ställning, i vilken vi med orätt ha förebråtts att stå till Tyskland. Jag vill uttryckligen säga, att efter min uppfattning har varken regeringen eller något parti i riksdagen under gången av förhandlingarna i denna fråga någonsin känt det så, som om vi stode i något beroende av Tyskland eller ville gå dess ärenden. Det har varit helt och hållet fråga om en princip, den principen nämligen, som uttalades i interpellationsdebatten i första kammaren. Herr Löfgren sade i sitt tal härom dagen, att man i Genève hade svårt att förstå, att vi kämpade för folkförbundets intressen. Ja, man kan ju fatta, att det kan vara svårt att förstå detta av det skälet, att när två stater av olika anledningar förfäktat samma sak, så kan den missuppfattningen lätt bli rådande, att de ha något samband med varandra, men jag vill, som sagt, uttryckligen här betona, att så har icke på något håll varit fallet, icke heller från den sida jag representerar. Därför synes det mig vara ganska malplacerat, om det ordet må tillåtas mig, när den siste ärade talaren, interpellanten, talar om, att man på nationalistiskt håll i Sverige slår på samma strängar, som man gör på nationalistiskt håll i Tyskland och därvid framställde det, som om det fanns någon samhörighetskänsla härutinnan. Herr Löfgren var inne på samma tema i måndags i sitt tal, och jag läste med en viss förvåning, att han ville liksom framskjuta denna sak. Jag begriper icke, vilken nytta man överhuvud taget gör med en sådan insinuation. Jag förstår det icke, i all synnerhet, som man icke har den ringaste grund för ett sådant påstående.

Den siste talaren, interpellanten, talade också om det partipolitiska ståndpunktstagande, som han förmenade ägt rum från högerns sida. Jag har nu

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

under denna riksdag så många gånger fått tillbakavisa, att högerns ståndpunkt är dikterad av partipolitiska hänsyn, att det, herr talman, kanske må tillåtas mig, att jag gör det ännu en gång, och gör det med all den styrka, varav jag är mäktig. När hela opinonen i Sverige, alltså hela den politiska delen av allmänheten, som är representerad i riksdagens båda kamrar, starkt ställde sig på precis samma linje som regeringen, innan delegationen avreste till Genève, så frågar jag: vad har man då för grund för dessa anklagelser? Då talade man icke om, att det var något partipolitiskt ståndpunktstagande. Vad har man då för grund och rätt att tala om, att det är partipolitik nu i denna sak? Man kan naturligen säga det, men man har icke en tillstymmelse till bevis för ett sådant påstående. Hava icke vi på högerhåll, lika väl som någon annan, rätt att bliva trodda på våra ord, när vi säga, att vi, när vi diskutera denna sak, göra det på grund av rent sakliga skäl.

Vi ha nu fått en redogörelse för utvecklingen och gången av det hela i Genève. Vi hörde först uppläsa själva den instruktion, som var avgiven, nämligen den, att delegationen skulle motsätta sig beslut i positiv riktning rörande rådets reorganisation under mars månad med undantag av Tysklands inträde. När därför fråga uppkom om att inrätta permanenta platser, varför ju Frankrike särskilt starkt engagerade sig — detta land gjorde ju anspråk på permanenta rådsplatser för tre stater — avslogs detta naturligen av det svenska ombudet och likaså ett förslag i ett senare skede, när man modifierat ståndpunkten, till vad jag skulle vilja kalla den Chamberlainska, och som innebar, att endast Spanien skulle få en permanent plats, och att Polen skulle få en tillfällig. När emellertid sedermera monsieur Vanderveldes förslag om enbart en icke permanent plats åt Polen framställdes, vilken plats enligt redogörelsen skulle kunna vara provisorisk, undrade man ju, vilken ställning Sverige skulle intaga till detta förslag. Hans excellens herr utrikesministern har i sin redogörelse framhållit, att även om det icke uttryckligen var utsagt i instruktionen någonting om de tillfälliga platserna, hade dock delegationen och han fattat sin uppgift så, att instruktionen omfattade icke bara de permanenta utan även de tillfälliga. Ingen här i riksdagen hade väl heller haft någon annan mening. Man fann emellertid, att ståndpunkten från Sveriges sida i det fallet visserligen blev avböjande, men att den icke var så starkt preciserad, som man kanske skulle ha önskat, att den var, men hans excellens förklarade, att stormakterna hade förlorat så till vida, att de hade måst avstå från sina önskemål om de permanenta platserna, och Sverige hade vunnit processen, och därigenom övergick det hela, som han sade, till att bli av mera politisk betydelse, det blev en politisk maktstrid, som nu kom att utveckla sig. Hade Sveriges ombud och delegation denna dag, då frågan om den tillfälliga platsen för Polen diskuterades, överhuvud taget på detta stadium inhämtat, huruvida den svenska regeringen ville vara med på att en sådan plats skulle kunna inrättas nu? Jag har kanske icke kunnat följa uppläsningen helt och hållet, men det föreföll mig, som om man knappt kunde finna att så var fallet, och delegationen har själv, särskilt att döma av herr Löfgrens yttrande härom dagen, icke så vidare starkt reagerat mot möjligheten av att vara med om att inrätta en sådan plats. Vad som naturligen var det betänkligaste var, att Sverige överhuvud taget hade givit sig in på en diskussion om någonting sådant. Emellertid går jag vidare till nästa skede, d. v. s. det skede, då den svenska delegationen själv uppkom med förslaget, att man skulle kunna förebygga denna ökning av de tillfälliga rådsplatserna genom att Sverige avstod från sin plats i rådet. Även på den punkten gör man sig frågan, om delegationen fullt självständigt ingick i diskussion om detta arrangemang utan att därvidlag ha inhämtat den svenska regeringens mening. Delegationen förklarade sig villig att träda i kontakt med Tyskland om detta, och sedan saken blivit omnämnd för M. Van-

dervelde, tillfrågades Tyskland, om man från dess sida ville vara med om en sådan lösning. Men det befanns, att Tyskland inte ville vara med därom. Av hela redogörelsen får man emellertid inte någon uppfattning om hur den svenska regeringen ställde sig till dessa olika spörsmål. Man får inte veta, om delegationen var i full kontakt med regeringen och hade dess understöd särskilt för denna plan, att Sverige ensamt skulle avstå sin plats och göra detta till förmån för Polen. Att förslaget kom från svensk sida, torde väl efter detta vara alldeles obestriddigt. Det var således Tyskland, som hindrade en dylik utgång av frågan, icke Sveriges ombud. Och det är ju för övrigt omnämnt i en tidningsintervju, som en korrespondent haft med hans excellens utrikesministern i Genève, i vilken intervju hans excellens sade, att han för att rädda Locarnoavtalen och för övrigt hela Nationernas förbund föreslagit denna lösning.

Nu säger man, att egentligen inte någon annan än uppdragsgivaren har att göra med frågan, huruvida instruktionen blivit följd. Jag kan inte dela den uppfattningen. Jag skall strax nämna ett ord därom. Men då man säger, att delegationens förfarande inte strider mot instruktionen, så skulle jag dock vilja påpeka, att instruktionens hela andemening och innehåll, som också var hela den svenska riksdagens och allmänhetens uppfattning, var väl i alla fall icke någonting sådant, som att ett avstående av Sveriges rådsplats till Polen skulle kunna komma i fråga. Nu säger man, att det har ju bara varit sonderingar och förhandlingar. Men uppenbart är, att så fort man ingår på förhandlingar om sådant, så fort man bara antyder, att det finns en möjlighet, att man själv kan vara med därom, så är det klart, att man är fast, och man är inte bara fast själv, utan man sätter även regeringen fast, vare sig den sedan själv vill eller inte.

När man sedan, såsom jag nyss nämnde, talar om att detta endast borde vara en uppgörelse mellan delegationen och dess uppdragsgivare, regeringen, så skulle jag däremot vilja invända, att man väl näppeligen kan säga, att saken ligger så till. Detta är dock en sak, som berör hela Sverige, den har vid olika tillfällen varit föredragen i utrikesnämnden, och utrikesnämnden, som ju i viss mån representerar riksdagen, har alltså även varit med om att behandla frågan och intagit en viss ståndpunkt. Det är visserligen sant, att utrikesnämnden endast har en rådgivande uppgift, och att regeringen fattar position och beslutar oberoende av utrikesnämndens uttalanden. Men likafullt har ju utrikesnämnden dock varit indragen i detta. Dessutom har man ju genom interpellationssvaret i första kammaren den 5 mars även direkt engagerat riksdagen, så att också riksdagen blivit part i målet. Jag tror därför, att man näppeligen kan säga, att det är en sak som endast rör regeringen, huruvida delegationen handlat i överensstämmelse med instruktionen eller inte. Herr Röing förklarade visserligen, att det för honom framgått, att man i allo handlat enligt instruktionen, och han tillade, att vi ju inte ha så mycket med denna sak att göra. Jag tycker för min del, att vi ha ganska mycket att göra med huruvida man gått på sidan av instruktionen eller inte. Instruktionen kan väl för övrigt aldrig tolkas på det sättet, att sådant, som icke är upptaget i instruktionen, får behandlas fritt av delegationen utan regeringens bemyndigande. Detta framgår för övrigt av ett uttalande i den nyss upplästa redogörelsen. I den sista punkten av instruktionens allmänna del, som fastställts år 1923, hette det ju att om viktigare frågor förekomma, skola ombudens inhämta regeringens medgivande. Sålunda kan det väl inte vara uteslutande ett akademiskt spörsmål, huruvida delegationen här handlat på egen hand eller inte.

Nu hörde jag, att man försvarade denna sak därmed, att den fråga, som här varit på tal, nämligen Sveriges utträde ur rådet tillsammans med en annan

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

stat, först på måndag förmiddag kom att behandlas i rådet. Men detta var ju endast en formell bekräftelse på vad man hade talat om förut. I Genève rörde det sig ju, som vi hörde, under de första dagarna uteslutande om informella sammanträden och rådplägingar. Men rådet var ju icke okunnigt om vad som därvid förekommit. Jag förstår därför inte, att man kan anse det utgöra något försvar, att saken lades fram i rådet först på måndagen.

Jag vill, herr talman, uttala, att det erbjudande, som från svensk sida gjordes och som naturligtvis var allom bekant i Genève och väckte mycket stort uppseende, efter min mening måste betraktas såsom en stor svaghet i förhandlingarnas gång. Sverige hade redan från första stund gjort ett så uppseendeväckande anslag i denna fråga, att Sverige borde ha fullföljt detta till det sista.

När man sedan kom in på att detta offer, som det hette i redogörelsen, inte kan anses ha varit så stort, då det ju endast betydde, att Sverige skulle lämnat sin plats några månader tidigare, än eljest skulle blivit fallet, då är man inne på den cirkulationsprincip, som Sverige förklarar sig vara stark anhängare av. Jag vill då säga, att med cirkulationsprincipen ha vi väl ändå aldrig menat någonting annat, än att vi skulle avgå efter vissa år och i varje fall avgå vid den tidpunkt, då vår mandatstid utgått. Men cirkulationsprincipen har väl aldrig kunnat betyda någonting sådant, som att vi skulle på grund därav avgå vid vilken tidpunkt under mandatstiden som helst.

Hade vi i detta fall ståndaktigt vidhållit vår mening och stått kvar till årets slut samt på grund av denna vår ståndaktighet icke blivit omvalda vid höstens möte, då hade vi kunnat med höguret huvud möta detta. Vi hade blivit fällda på grund av förfäktandet av en princip, som vi stodo snart sagt ensamma om att försvara, en princip, som var till Nationernas förbunds eget sanna bästa och som inte hade någonting att göra med egoistiska svenska intressen. När Sverige nu satt i detta råd, så hade väl Sverige inte bara rättighet utan även plikt att förfäkta den ståndpunkt, som vi hade gått in för. Vad man efter min uppfattning kan sägas hava förlorat på detta tillvägagångssätt, det är det, att det har blivit konstaterat, att en liten stat, som vill i Nationernas förbund hävda vissa rättsprinciper, som vill förfäkta det, som den anser vara nyttigt för förbundet, kan i längden inte göra det. När Spanien och Frankrike icke ratificera beslutet om cirkulationsprincipen, då händer ingenting. Men en mindre stat får inte tillåta sig någonting sådant. Den skall då avlägsnas. Det är nog så, som mr Lloyd George uttalat i engelska underhuset enligt referat i dagens tidningar, att den representant, som gör det, han »klämmas ut» ur rådet. Den frivilliga avgången är i själva verket inte så frivillig. Den är ganska nödtvungen. Sverige erbjöd sig att utgå ur rådet, och när det så gjorde, så var det för att rädda en situation, som uppkommit genom löften från enskilda rådsmedlemmar, löften om nya rådsplatser. Men det var ju just detta, som vi skulle motsätta oss genom våra principers vidmakthållande. Då veko vi från vår plats, och, såsom mr Lloyd George framhöll, till på köpet till förmån för ett land, som, såsom han uttalade, konsekvent trotsat folkförbundets auktoritet. Det är enligt min uppfattning en synnerligen viktig sak för hela Nationernas förbund, att paktens bestämmelser, även den om enhällighet, upprätthållas. Sverige var medlem av rådet, Sverige var berättigat, och Sverige var även förpliktat att rösta efter sin övertygelse. När man säger här, att Frankrike med stöd av England engagerat sig så starkt för en viss lösning, att en motgång därvidlag hade blivit ett oacceptabelt nederlag, så gör jag mig den frågan, om man verkligen kan godtaga något dylikt såsom skäl för att ge vika. Godtager man detta, så finns det faktiskt inte längre någon gräns för vart man kan få gå. En offerhandling, genom vilken man ger på hand, att löften, som givits av vissa stormakter på Nationernas förbunds vägnar, ovillkorligen skola infrias, anser jag ingalunda motiverad. Sverige har

offrat en princip. Det har skapat ett prejudikat, vilket kan för framtiden komma att medföra stora olägenheter för Nationernas förbund, då en annan gång en fråga uppkommer, i vilken ett mindre land motsätter sig något, som de stora givit löften om på förhand. Förbundet blir inte då vad det skall vara och vad det enligt hela sitt syfte skolat vara, utan det blir eller kan bli endast ett verktyg för vissa mäktiga stater att gynna sina egna intressen.

Nu säger man visserligen att Locarnotraktaten stod på spel, ja, att själva Nationernas förbund stod på spel. Man riskerade, att Tyskland skulle återtaga sin ansökan. Det gällde, för att citera ett bombastiskt uttryck av herr Löfgren vid hans hemkomst, »att rädda Europas fred». (Herr Löfgren i Stockholm: Nej, det var en rubrik i Nya Dagligt Allehanda.) Ja, jag har, herr talman, ansett mig kunna anföra detta, men jag tror naturligtvis herr Löfgren på hans ord, då han inte vill godkänna det. Jag har det emellertid ur Dagens Nyheter och inte ur rubriken utan ur texten.

Nog har, herr talman, Genève givit en ganska bedräglig bild av frid och endräkt. Det har snarare, synes det mig, varit en bild av hur man med hot vill pressa fram sina önskemål. Nu blev i alla fall Tysklands inträde uppskjutet. Herr Stresemann förklarade, att den aktion, som Sverige på ett visst stadium gjorde, var onödigt och inte kunde tjäna till någonting. Till sist kom Brasiliens veto, varigenom frågan om Tysklands inträde blev uppskjutet till i höst, vilket väl klart visar, att ett vidhållande av den svenska ståndpunkten icke heller behövt leda till något annat än att frågan blivit uppskjuten till hösten.

Då man i slutet av hans excellens utrikesministerns nyss upplästa svar uttalade, att delegationen hade rest till Genève för att förfäktat en princip, för att förhindra en radikal förändring av rådets och förbundets konstitution, så vill jag säga, att det är uppenbart, att detta har man ju dock varit med om. Det är där, som mr Lloyd Georges av herr Röing omnämnda bedömande av den svenska delegationen kommer in. Det är för att man satte in sitt motstånd mot ökning av de permanenta rådsplatserna, som man har skördat erkännande. Sedermera kom det in, som det heter, »praktisk politik». Det blev andra åskådningar, som gjorde sig gällande. Man ville, som det sades, på grund av sin instruktion ovillkorligen arbeta för Tysklands inträde, och man anser, att man har gjort det, utan att man komprometterat Sverige. Enligt mitt sätt att se, hade det, när det nu ändå stannade vid att Tyskland inte kom in, varit vida bättre, om uppskovet härmed skett på grund av vägran av en stat sådan som Sverige att böja sig för intriger än att det skett på grund av en maktkrävande råds kandidats nej till det hela.

Sverige fullföljde i början en konsekvent ståndpunkt. Men vi ha funnit, hur man vikit undan för påtryckningar och därigenom medverkat till att skapa för Nationernas förbund ett förhållande, som enligt min mening, herr talman, kan komma att visa sig bli till stor olägenhet för förbundet. Man har inte gagnat förbundet genom att man givit vika för de stora makternas påtryckningar.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag vill till hans excellens utrikesministern uttala mitt och, jag är säker därom, en stor del av Sveriges medborgares tack för att han så öppet i dag lagt fram skildringen av vad som förekommit nere i Genève och av regeringens och hans egen ställning och åtgöranden i denna fråga. Jag kan också för min del uttala ett varmt erkännande för den ställning, som utrikesministern intagit i denna fråga.

Nu har ju av herr Lindman anförts, att utrikesministern och bakom utrikesministerns regering i Genève offrat en princip, och att det har skapats ett prejudikat. Såvitt jag förstår var det kontentan av herr Lindmans lugna

Svar å interpellation.
(Forts.)

och mycket försiktiga anförande. Jag kan ge herr Lindman rätt uti, att redogörelserna från Genève icke giva intryck av, att där skulle ha rätt frid och försoning. Men det är väl ändå så, att det icke rätt frid och försoning bland nationerna vid deras mellanhavanden under de sista åren, och förhållandena i Genève äro väl ett uttryck för de meningar som bland nationerna göra sig gällande. Detta är att beklaga men ett faktum. Jag kan för min del omöjligen se, att utrikesministern eller regeringen i Genève offrat någon princip. Den princip, svenska regeringen med enstämmig anslutning från de olika politiska partierna och allt Sveriges folk fört fram, har, såvitt jag förstår, fullt ut hävdats i Genève. Den principen innebar, att Sverige icke skulle kunna ge sin medverkan till en utökning av antalet permanenta platser i förbundsrådet. Skälet till att Sverige ställt sig på den ståndpunkten har förut utvecklats, och jag behöver inte närmare gå in på den saken. Den av regeringen intagna ståndpunkten har hävdats i Genève så kraftigt, att det icke varit möjligt för de intresserade makterna att genomföra några åtgärder i av dem önskad riktning. Någon annan princip känner icke jag. Jag har ändå följt med denna frågas behandling rätt väl. Sverige har aldrig ställt den principen, att Sverige skulle ha plats i rådet. Sverige har heller aldrig ställt den principen, att det skulle på något vis vara ett avgörande moment, vilken av de mindre nationerna, som äro icke-permanenta medlemmar, skulle ha säte och stämma i rådet. Frågan har gällt, huruvida de permanenta platsernas antal skulle utvidgas. Detta har man icke velat vara med om, och den principen har hävdats fullt och helt.

Nu var det väl i alla fall, som utrikesministern i dag framhållit, så att Sverige hade att i Genève inte bara säga rent negativt: nej, vi vilja inte vara med om någon förändring av rådet; utan Sverige hade väl också den uppgiften att positivt medverka till att Tyskland blev medlem av Nationernas förbund.

Det som har förvånat kanhända mest i den tidningskampanj, som under de senaste dagarna pågått med så våldsamt styrka, och uti de uttalanden som gjorts från den meningsriktningen här i landet, som ansåg att, om Nationernas förbund överhuvud kunde bli någonting så vore det ett oeftergivligt villkor, att Tyskland kom med i förbundet, är att uttalanden innebörd gått i den riktningen, att det kunde vara tämligen likgiltigt, om Tyskland nu komme med eller ej. Man har sparat den andan bakom de gjorda uttalandena, ty annars skulle man inte med sådan frenesi ha vänt sig mot att från Sveriges sida förklarats, att man var beredd till viss medverkan, att man var beredd att göra ett offer, som dock icke innebar något uppgivande av den intagna principiella ståndpunkten. Såvitt jag kan förstå är det en nödvändig förutsättning för Nationernas förbunds sunda utveckling och för ett gott förhållande mellan nationerna, att Tyskland snarast kom med i Nationernas förbund. Vad har nu gjorts i Genève? Ja, intet annat än att det har försökts att bereda väg för förverkligande av detta önskemål. Jag tror inte, att vi kunna här hemma i Sverige diskutera och bedöma den verksamhet, som utövats i Genève, genom de tidningstelegram vi fått och de rykten som förekommit. Nog är det väl ändå så, att man, när man går till förhandlingar, inte kan uraktlåta att genom enskilda samtal antyda vissa möjligheter och utvägar. Det har nu klandrats dels av tidningspressen och dels av herr Lindman, att delegationen i Genève, innan den hade direkt medgivande av regeringen, samtalsvis förde fram tanken på en viss lösning. När man klandrar ett sådant tillvägagångssätt, så har jag svårt att förstå det. Det har väl varit nödvändigt att försöka sondera terrängen. Så gör man i arbetskonflikter: så gör man i konflikter mellan de politiska partierna i riksdagen, och så förberedas ärenden överallt i det levande livet. I regel går man väl icke till de beslutande instanserna och begär nya instruktioner i viss riktning, innan man sonderat terrängen för att

få utrönt, om en viss lösning överhuvud är diskutabel. Det är ingen mening, att man förr skaffar sig bemyndigande att officiellt lägga om sin taktik.

Nu säger herr Lindman, att om våra representanter varit ståndaktiga, man kunnat gå till höstens möte med hög buret huvud. Det är möjligt, att man kunnat göra det, men hur skulle de som nu kritisera ställt sig, om det gått så, att Sverige genom att bestämt förklara, att vi kunna inte under några som helst omständigheter vara med om någon som helst omplacering i rådet, över huvud inga rubbningar på något vis, och detta medfört, att Locarnofördraget gått till spillo och lett till en ohjälplig brytning mellan Tyskland och Frankrike? Det är en fråga som man måste göra sig. Om den frågan varit ställd till regeringen eller till ledamöter av riksdagen på ett tidigare stadium, om det gällt ett avgörande, som kunde medföra ödesdigra konsekvenser för framtiden, hade man då inte, frågar jag, ansett det vara icke blott Sverige värdigt utan också en skyldighet för Sverige och något som Sverige kunde känna sig stolt över, att, då man inte behövde ge efter på en viktig princip men kunde ge efter på något som var mindre, göra ett offer, ifall det nu kunde kallas för offer, på det att inte en sådan katastrof skulle inträffa. Så har regeringen och utrikesministern handlat. Det anser jag vara välbetänkt gjort och jag har på ett tidigare stadium då jag deltagit i behandling av denna fråga givit min anslutning till den tanken: det säger jag nu öppet.

Nu säger man efteråt, att det tänkta fallet har aldrig inträffat. Delegationen i Genève var för tidigt ute. Man skulle ha noggrannare undersökt Brasiliens slutgiltiga ståndpunkt. Det är icke alldeles säkert, att det hade blivit någon spänning mellan Frankrike och Tyskland. Det är inte alls säkert, att Locarnofördraget hade gått över styr, även om Sverige bestämt och konsekvent hävdad den ståndpunkten, att ingen förändring av rådet finge ske. — Vad veta vi om den saken? Nog kan man vara klok efteråt. Jag vet icke, om det var möjligt att kunna utröna Brasiliens slutgiltiga ståndpunkt. Det är möjligt, att så kunnat ske. Det är möjligt, att man kunnat få närmare klarhet i dessa ting. Men å andra sidan är det väl ändå så, att det icke är från ett enda land utan från flera länder de sista, slutgiltiga ståndpunkterna komma fram och kanhända i sista minuten. Att nu vara efterklok och peka på, att det i alla fall blev uppskov, det kan vara enkelt nog.

Hur man än ser på saken kan jag icke finna annat än att utrikesministern i denna fråga handlat på ett ur såväl svensk som ur Nationernas förbunds synpunkt riktigt sätt. Nu har det här hemma i Sverige väckts en storm mot utrikesministern och regeringen inom högerns tidningspress. Den förste ärade talaren efter utrikesministern, interpellanten, förde fram den frågan. Herr Lindman ville inte för sin del erkänna att det var några partipolitiska spekulationer bakom högerns utgjutelser i denna fråga. Jag vill lämna det fullständigt därhän, om här föreligger partipolitik eller icke; var och en har sin uppfattning. I alla fall, när man ser och har sett det uppträdande, som förekommit, har man frågat sig, om det kan vara sakliga skäl, om det inte är partipolitik, som ligger bakom de ohemula utgjutelser, som i vissa fall förekommit. Jag måste med tillfredsställelse konstatera den skillnad i ton och i framträdande, som i denna fråga karakteriserar herr Lindmans uppträdande i dag och högerpressens uppträdande gentemot utrikesministern och regeringen.

Det är en annan sak också, som förvånar, och som jag måste ge uttryck för. Jag menar den svenska tidningspressens bristande förståelse för de svenska ombuden och de svenska förtroendemännen. Här sände nu vårt land utrikesministern till Genève. Med honom följde en framstående jurist, tillhörande ett annat politiskt parti, dessutom en diplomatisk funktionär. Deras uttalanden och bedömande av situationen sätter man intet värde på egentligen,

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

men de utländska diplomaternas och de utländska tidningsmännens uttalanden telegraferas hem, de återgivnas, och det tycks vara dem, som man egentligen tar såsom något verkligt bevis för vad som har hänt där nere.

Jag nämnde något om högerpressen. Jag skall inte närmare gå in på den saken. Det är emellertid ett uttalande, som gjorts i en av huvudstadens tidningar, som jag anser vara av den art, att jag inte kan låta bli att läsa upp det. Jag tycker, att en politisk tidning, som i en så viktig utrikespolitisk fråga som denna icke har större känsla med sitt land och sitt lands regering, även om denna regering har en annan politisk åskådning än den tidningen representerar, än att den kan tillåta sig att i en ledande artikel skriva på detta sätt, är värd att brännmärkas för framtiden genom att uttalandet intages i riksdagens protokoll. Svenska Dagbladet uttalade sig i sitt nummer för den 17 mars i en ledare på följande sätt: »Herr Undén och hans medansvariga ha icke lämnat något felsteg försummat. De ha svikit sitt uppdrag genom att handla mot sina instruktioner, och de ha svikit det genom att ådagalägga ett oförstånd, en omdömeslöshet sådan som man, även med den mest pessimistiska uppfattning av herrarnas förmåga, icke kunnat vänta. Och den svenska regeringen har ingalunda gjort vad göras kunnat, för att taga dem i kragen, tillhålla dem att göra sin skyldighet och förmana dem att icke låta sig bluffas och förbluffas. Regeringen har icke kunnat eller vågat göra, vad som göras skulle. Den bär ett drygt medansvar, ty den har icke varit okunnig om eländet.» Nog brukar det väl vara så, att när det gäller utrikespolitiska ting, tidningarna äro varsammare än när det gäller inrikespolitiska saker. Nog måste väl ändå utlandet fråga sig, vad Sverige har för politiska vanor och i hurudan ställning en offentlig man står inför svenska samhället, när en ledande tidning öppet och klart skriver på sådant sätt.

Då frågar man sig: men vad säger man i utlandet om regeringens aktion i Genève? Är det den allmänna uppfattningen utomlands, att utrikesministern handlat på ett för Nationernas förbund och Sverige klandervärt sätt? Det har förut i dag av interpellanten pekats på en förutvarande engelsk premiärministers uttalande i underhuset i går. Jag vill läsa upp ett par ställen ur detta anförande, för att detta må införlivas med kammarens protokoll, som stå i bjärtaste motsats till vad jag nyss uppläste. Vi skola komma ihåg, att nämnde talare slutar sitt anförande, efter en skarp kritik mot den engelska utrikesministerns hållning, med att yrka på misstroendevotum mot honom. Det är sålunda icke en politiker, som i England försvarar regeringens ståndpunkt eller den fransk-engelska ståndpunkten, utan det är en man, som står lika kritisk mot Englands och Frankrikes uppträdande i Genève som man gör här hemma i Sverige. Men talaren, förutvarande premiärministern Lloyd George, har ändå inte nog erkännande uttryck för Sveriges uppträdande i denna fråga. Han sade i underhusdebatten enligt ett i en av huvudstadens tidningar i dag intaget telegram från London bl. a. följande: »Sverige intog en riktig och modig ståndpunkt. Inom den stora majoriteten av befolkningen i England utan åtskillnad till parti är man övertygad om att Sverige representerade allmänna opinionen i Storbritannien. — — Undén är Brantings framstående lärjunge. Han tog på ett minnesvärt sätt del i Genèveförhandlingarna, icke för Tyskland utan för folkförbundet, icke mot Locarnoandan utan för nationernas stora samfunds anda. Sverige hade spelat en lysande och odödlig roll. Det mottagande Sveriges representant fick i folkförbundsförsamlingen, är en ljuspunkt, som visar, vilken åsikt församlingen hyste. Om Nationernas förbund räddades, gjorde Undén mera för dess räddning än någon annan man genom sin kamp och genom sin uppoffring.»

Detta är ett uttryck för vad man tänker på vissa håll och ganska allmänt utomlands. När man då ser, hur den nationalistiska pressen i Sverige upp-

träder, måste man fråga sig, om det är verklig sakpolitik, eller om det icke är, som herr Röing uttrycker det, partipolitik. Men jag har gjort mig en annan fråga: Är det vinnerna av Nationernas förbunds utveckling, som komma med kritiken? Vilka krafter är det i vårt land, som alltid motarbetat Nationernas förbund? Är det inte just den först citerade tidningen och densamma meningsfränder, som skarpast motarbetat Sveriges inträde i Nationernas förbund och som alltid klandrat och kritiserat när det gällt förbundet. Enligt deras mening är Nationernas förbund inte bara ett skröpligt och svagt instrument för fredens bevarande utan något ännu sämre. När från dessa kretsar kommer skarp kritik och man sätter in allt, vad man kan, för att söka göra gällande, att Nationernas förbund blivit försämrat, att det är fara för Nationernas förbunds framtid, då måste man fråga sig: vad mena egentligen herrarna? Är det ni, som förut uppträtt till Nationernas förbunds försvar, är det ni, som verkligen på allvar nitälska för Nationernas förbunds framtid? Och man gör sig ovillkorligen den frågan, om det inte är andra syften och intressen bakom kritiken.

Jag vill sluta med att än en gång uttala den uppfattningen, att den ståndpunkt som regeringen intagit i denna fråga och de åtgöranden, som skett, äro, enligt mitt sätt att se, både för Nationernas förbund och för Sverige värda erkännande i stället för klander.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Även om man fullt gillar den åsikt, som hans excellens utrikesministern förfäktat, nämligen att en ökning av antalet rådsplatser i Nationernas förbund skulle vara till skada för förbundets verksamhet och för uppnående av det stora mål, som förbundet satt sig före, kan man likväl ifrågasätta, huruvida det var förenligt med tillbörlig försiktighet i svensk politik att taga ledningen bland de många och stora nationer, som voro representerade vid detta tillfälle, huruvida det var försiktigt att icke avvakta händelsernas gång utan långt i förväg angiva Sveriges ställning, oavsett vad Tyskland i den vägen måhända hade kunnat acceptera. Men, mina herrar, den ståndpunkt, som hans excellens utrikesministern intog, den delades av en enig första kammare och uppbars av en stark opinion i Sverige. Om en oförsiktighet blivit begången, så vilar alltså ansvaret därför icke uteslutande på regeringen utan även på riksdagen och på opinionen i landet. I det kritiska läge, i vilket förhandlingarna kommit i Genève, då man kunde riskera, att Tyskland återtog sin ansökan om inträde i folkförbundet, och att den försoningens anda, som kommit till synes i Locarnoavtalen, skulle nedbrytas och en dödsstöt riktas mot Nationernas förbund, hade våra ombud med den ledande ställning de intagit ingenting annat att göra än att söka på varje möjligt sätt åstadkomma ett samförstånd. Det var enligt mitt förmenande fullkomligt riktigt, att Sverige för ernående av samförstånd och för tryggande av freden i Europa erbjöd sig att ställa sin plats i rådet till förfogande. Och genom att ett annat land följde detta exempel, uppnåddes ju också utsikt att nå detta samförstånd. Sverige har genom sina ombuds handlingssätt i Genève allenast fullföljt den politik, den osjälviska och högsinta utrikespolitik, som inleddes 1905, då vi kommo överens med norrmännen och i stället för trätande bröder blevo goda vänner och trogna grannar. Samma politik, som vi ådagalade, när det var fråga om uppgörelsen rörande Åland, ha vi nu fullföljt i Genève, och det länder Sverige till heder och säkerligen kommer det också att höja den rätt så stora aktning, som andra nationer ha för Sverige.

Den matta opposition, som fördes av herr Lindman, klandrar jag icke, utan håller honom räkning därför. Den giver emellertid vid handen, att högern börjat inse, att de fruktansvärda anfall, som från dess sida — icke av dess parla-

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

mentariska grupp, men utanför densamma — ha riktats mot regeringen, numera icke vinna dess gillande.

Jag för min del förmenar, att vi kunna vara belättna med det handlingssätt, som regeringen iakttagit under de kritiska dagarna i Genève, och att man måste bedöma detta handlingssätt mot bakgrunden av ställningen sådan den var.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! Jag skall mycket kortfattat inlåta mig på denna fråga och har så mycket större anledning att handla på det sättet, som jag icke varit i tillfälle att på något sätt göra en förhandsbedömning av frågans utgångspunkt. Jag befann mig icke ens tillstädes i riksdagen, när den här mycket omtalade interpellationsdebatten ägde rum i första kammaren. Emellertid måste jag säga mig, att vid denna interpellationsdebatt förekom, såvitt jag kunnat fatta, ett mycket bestämt uttalande från regeringen genom hans excellens utrikesministern, vilket uttalande sanktionerades av samtliga talare, som uppträdde i första kammaren. Och jag tror, att dessa talare representerade samtliga partierna i första kammaren, och att således deras uttalanden icke endast voro ett uttryck för talarnas egen uppfattning, utan att de hade sina partier bakom sig. Vid det förhållandet, att man då knappast begärde annat, än vad regeringen själv där genom hans excellens utrikesministern förband sig till och vid det förhållandet, att man ej fordrade något mera, måste det för mig förefalla underligt det yttrande, som här fälldes från talarstolen av interpellanten. Jag skall ej ingå närmare därpå, men kan ej låta bli att ge uttryck åt, att vad som icke var nationalism för två veckor sedan kan knappast vara det i dag, om man skulle hålla på samma ståndpunkt. För min del vill jag icke på något sätt pressa dessa ståndpunkter. Jag har trott mig förstå, att det blev andra förhållanden där nere vid förhandlingarna, än man tänkte sig, innan man for dit. Och jag har, bland annat, av det yttrande av herr Löfgren i Stockholm, vilket varit refererat i pressen, sett, att han betecknat förhållandena där nere som ett getingbo. Jag hoppas, att det ej är ett felaktigt referat, utan att han verkligen haft det yttrandet.

Nu är det ett förhållande, som jag icke kan låta bli att en liten smula beakta, när man här talat om de förberedande förhandlingarna, som tyckas ha skett dels öppet och dels inför slutna dörrar, och det är, att det var Sveriges utrikesminister, som förde dessa förhandlingar. Och i den mån han gav ett förhandslöfte för egen del, måste också, såvitt jag förmår bedöma saken, från motpartens sida detta betraktas som ett uttryck för vad den svenska regeringen kunde komma att reflektera på.

Sedan är det naturligtvis till sist en fråga, som framställer sig, och den är: huru förhöll det sig i ställningen mellan den svenska ståndpunkten och den brasilianska? Har det varit omöjligt för den svenska delegationen att få Brasiliens medparter — jag kallar dem för medparter — att på förhand förbinda sig, att de från sin ståndpunkt och synpunkt skulle taga Brasilien om hand och klara den saken, innan den svenska delegationen intog sin slutståndpunkt. Det är en fråga, som givetvis måste i någon mån intressera svensk ståndpunkt i frågan. Det kan jag ej hjälpa.

Sedan vill jag som ett allmänt uttryck för min ståndpunkt till denna fråga säga det, att jag ej anser, att Sverige bör genom vad som skett ha lidit sådan skada, att vi skulle behöva känna det, som om vi hade lidit något nederlag i den meningen, att vi som land betraktade kommit i sämre ställning än förut. Men jag delar i någon mån förste vice talmannens uppfattning därvidlag, att vad som skett är efter min mening i allt fall en liten varning för att, när man i fortsättningen skall ge sig in på sådana förhandlingar, ge resultatet allt för kraftiga utgångspunkter, utan att man känner efter, vilka krafter man har att genomföra vad man anser möjligt och riktigt.

Som sagt, jag har icke velat uttala något klander mot dem, som fört förhandlingarna, och anser icke från min utgångspunkt, att Sverige lidit någon sådan skada, att vi därigenom böra ha kommit i sämre utrikespolitisk ställning, än vi varit uti tidigare. Men det är klart, att belåtenheten från alla håll bort kunna vara större, om icke dessa extraordinära förhållanden hade inträffat, nämligen att Sverige vid en tidpunkt, som i varje fall icke torde varit avsedd, skulle frånträda sin rådsplats.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Herr Magnusson i Tumhult: Herr talman! Det är med tvekan, som jag tar till orda i ett så ömtåligt ärende som detta. Jag gör det dock för att i anslutning till herr Lindmans anförande härmed få vitsorda, att inom vida lager av vårt folk har man på ett mycket smärtsamt sätt berörts av utvecklingen av händelserna i Genève.

Det var en sann tillfredsställelse att iakttaga, hurusom före hans excellens utrikesministerns nedresa till Genève och under de första dagarna av förhandlingarna där en nationell enighet var till finnandes i allt Sveriges land i föreliggande fråga. Det är icke vi från högerhåll, som brutit denna enighet. Skulden härtill ligger i det sätt, på vilket vår talan fördes där nere, och den splittning, som nu på nytt uppstått, beror av regeringens försök att bemantla sin svängning såväl i form som sak.

Kammaren kan vara övertygad om, att den besvikelse och misstämning, som detta framkallat på vårt håll här i riksdagen, i strid mot vad interpellanten okritiskt här förklarar, fullt motsvaras av liknande uppfattning inom stora delar av Sveriges folk och icke minst bland landets allmoge.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Undén: Herr talman! Herr Lindman försökte i sitt anförande göra gällande, att regeringen och delegationen offrat någon princip, och samma påstående har kommit fram i den svenska pressen. Jag har icke för min del ännu lyckats komma under fund med, vilken den offrade principen är, och vore ytterligt tacksam att få en närmare definition på denna för mig obekanta princip. I det sammanhanget uttalade herr Lindman under återopande av ett yttrande av Lloyd George, att Sverige var på väg att klämmas ut ur rådet. Det förvånar mig icke, att Lloyd Georges uttalande givit herr Lindman en tankeställare. Men denna lilla passage i Lloyd Georges tal borde måhända tett sig något underlig för herr Lindman, eftersom den gängse versionen här i Sverige varit den, att den svenska delegationen sprungit omkring och bjudit ut Sveriges rådsplats.

Jag förstår, att man kan på olika sätt bedöma det politiska läge, som förelåg, sedan den tyska delegationen hade avvisat kompromissförslaget om inrättande av en ny temporär rådsplats. Men jag tillåter mig att för vinnande av större klarhet i diskussionen i min tur ställa en interpellation, riktad till herr Lindman. Min fråga är den, om herr Lindman, därest situationen, mot vad han anser, objektivt sett, skulle inneburit risken för Tysklands återkallande av sin inträdesansökan, om han ändå, ifall situationen nu varit denna, skulle ha förordat ren passivitet från den svenska delegationens sida, och vidare om han anser, att ett sådant förhållande varit överensstämmande med den instruktion, som givits delegationen, att verka för Tysklands inträde i förbundet. Och medan jag är i färd med att framställa interpellationer ber jag att få fråga herr Johansson i Kälkebo, i vilket avseende den svenska delegationen eller den svenska regeringen avvikit från det uttalande, som jag gjorde i första kammaren före min avresa. Saken är ju nämligen den, att spörsmålet om en frivillig avgång ur rådet icke innebär några organisatoriska förändringar i rådet, och det var härom mitt anförande i första kammaren handlade. Och jag tillåter mig att i detta sammanhang ställa ungefär samma fråga till herr Magnusson i

Svar å interpellation.
(Forts.)

Tumhult, som funnit sig besviken över den svängning, den svenska delegationen gjort i Genève. Min fråga till honom är densamma som till herr Johansson i Kälkebo.

Herr Lindman: Herr talman! Jag vill endast säga några ord med anledning av det uttalande, som gjordes av förste vice talmannen, då han talade om den matta oppositionen från min sida. Jag vill säga honom det, som jag redan inledningsvis sade, att när man uttalar sig i en sådan fråga som denna, söker man icke att vinna målet genom de starka orden. Man hoppas, att ett sådant auditorium, som man har här i andra kammaren, även skall kunna läsa något mellan raderna. Man vill icke taga till den stora klubban utan försöker endast att på det sakliga sätt, som står till buds, klargöra sin ställning.

Förste vice talmannen hyste stort förtroende för Nationernas förbund, och det har tydligen icke blivit rubbat genom vad som skett. Men han uttrycker intet ogillande av, att i Nationernas förbund, även vid denna sista församling, vissa stormaktsgrupper varit de, som bestämt. De ha icke fått sin vilja fram i allt. Sverige har lyckats slå tillbaka pretentionerna på nya permanenta rådsplatser. Men de ha ändå lyckats till sist att få fram ett av sina önskemål, nämligen att få en plats beredd för en av de stater, som de ville gynna med en sådan.

Hans excellens utrikesministern har helt kort besvarat det jag hade att anföra. Jag beklagar, att hans heshet hindrade honom att utförligare göra det, ty även jag gjorde honom ett par frågor, som jag ej fått svar på, men det hindrar ej, att jag ger svar på de frågor han ställt till mig.

Det är uppenbart, att när man går in i en sådan förhandling som denna, ja överhuvud i varje förhandling, måste man ställa för sig den möjligheten, att man icke lyckas uppnå de mål, som man strävar för. Har man icke vid en förhandling detta klart för sig, ja, då blir det en svaghet i förhandlingen, en svaghet, som också på ett beklagligt sätt gjort sig gällande vid de förhandlingar, som från svensk sida förts i Genève. Ha icke både delegationen och regeringen haft klart för sig, att förhållandena kunde utveckla sig så, att Tysklands inträde icke skulle komma till stånd? Det är en fråga, som jag skulle vilja göra. Det är väl alldeles uppenbart, att det finnes vissa saker, som Sverige ändå icke kunde ha gått med på, även om därmed hade följt, att Tyskland icke kommit in vid detta tillfälle. Är det icke så, då ställer jag mig alldeles förvånad inför det hela. Och beträffande själva förhandlingarnas gång, så förmodar jag, därest icke all kommunikation varit borta mellan delegationen och regeringen, att delegationen haft möjlighet att höra sig för med regeringen, huruvida det ena eller andra förslaget vore acceptabelt eller icke acceptabelt för regeringen, även om det skulle ha medfört, att Tyskland icke nu kommit in i förbundet.

Här står saken så, att när delegationen reste, voro praktiskt taget alla önske om, att delegationen reste för att hävda en princip, som man ansåg nyttig, icke för oss personligen utan för själva Nationernas förbund. Vi skulle hävda en rättsprincip, nämligen rätten för Nationernas förbund att såsom den organisation det är få enligt sin pakt och de bestämmelser, som äro nedlagda i den, sköta sina förhandlingar och bestämma om sina angelägenheter. Och Sveriges delegation gjorde en god insats — det har jag erkänt förut och upprepar det nu — när den avslog framställningarna om de permanenta rådsplatserna. De hemliga förhandsutfästelserna blevo på det sättet tillbakaslagna. Men sedermera i fortsättningen så uppmjukade man denna fasta hållning genom att böja sig för dem, som ville nå sitt mål på en annan väg, när de hade blivit tillbakaslagna på den första.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén**: Herr talman! Jag trodde, att min fråga var så enkel, att det ej skulle ha berett herr Lindman den minsta ansträngning att besvara den direkt. Jag frågade, om herr Lindman, därest hela spørsmålet om Tysklands inträde i Nationernas förbund stode på spel och det gällde, icke uppoffrandet av vår princip i fråga om de permanenta rådsplatserna, utan detta sista förslag om frivilligt utträde ur rådet, en sak som icke berörts under hela vår diplomatiska aktion, om det gällde den eftergiften, om vi så få kalla det — enligt min mening är det icke någon eftergift — men om det gällde det förslaget, skulle herr Lindman då ha förordnat, att vi bibehållit en rent passiv hållning och alltså riskerat, att Tyskland återtagit sin ansökan om inträde i Nationernas förbund? Jag lämnar därhän, om herr Lindman eller vi bedömt läget riktigt, men om faran var sådan, anser herr Lindman då, att den svenska aktiviteten varit förkastlig?

Svar å interpellation.
(Forts.)

Herr **Lindman**: Herr talman! I det predikament, varuti delegationen befunnit sig i ett sådant fall, skulle jag ha inhämtat den svenska regeringens besked, och den svenska regeringen hade varit i tillfälle att höra utrikesnämnden om dess mening om saken. Alla de omständigheter, som i ett sådant fall kunnat inverka på frågans bedömande hade man naturligtvis då måst pröva. Det uppgivande, som här har skett, är enligt min mening till sådan skada för Nationernas förbund, att även den fråga, som excellensen gjorde, torde kunna besvaras så, att man bort göra ett uppskov.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén**: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag tröttar kammaren, men jag vill påpeka, att herr Lindman gör detta till en fråga mellan delegationen och regeringen. Men min fråga är, om han anser, att regeringen handlade riktigt, då den i denna situation gick med på förslaget om utträde ur rådet, för så vitt situationen innebar den angivna faran.

Herr **Engberg**: Jag har för min del begärt ordet för att utveckla min uppfattning på den föreliggande frågan. Jag har så mycket större anledning att göra det, som jag har varit i tillfälle att deltaga i detta ärendes handläggning i ett tidigare stadium. Vad jag då först för min del vill säga, det är, att det vore att djupt beklaga, om det vid riksdagens behandling av denna fråga skulle komma in partipolitik på det sättet, att den enighet, som riksdagen visade, när våra ombud gävo sig i väg till Genève och fingo sina instruktioner, nu skulle gå sönder på ett sådant sätt, att de olika fraktionerna skulle stå mot varandra och beskylla den ene den andre för att göra partipolitik av denna fråga.

Det är alldeles riktigt enligt min mening, när man här har sagt, att vi ha all anledning att vara nedslagna i det avseendet att det förbund, som vi givit vår anslutning, genom vissa stormakters uppträdande har lidit avbräck och fått, det kan ju ingen människa förneka, sin prestige gent emot folken nedsatt. Men den omständigheten kan ju icke för oss vara en anledning till något annat än att, såsom också hans excellens herr utrikesministern underströk, försöka att arbeta på nytt för att bota och återställa, vad som här har åstadkommits. Jag tror, att vi alla kunna vara eniga på en punkt, och det är den, att av de makter, som ha uppträtt nere i Genève, torde Sverige vara den, som har skilt sig från det hela med den bäst bevarade hedern. Meningarna ha gått isär och gå alltjämt isär om den kompletterande instruktionen, men även om man sakligt har en avvikande mening från varandra, borde det icke få utgöra ett underlag för riktande av sådana beskyllningar, som vi ha hört framkomma, nämligen att här skulle föreligga från svensk sida ett uppoff-

Svar å interpellation.
(Forts.)

rande och ett onödigt uppoffrande av en viktig princip. Så har ju uppenbarligen enligt den redogörelse, som lämnats oss, icke ägt rum. Men för min del har jag den uppfattningen, att vi kunna alla beklaga, att den utvägen, som hade legat däri att låta delegeradeförsamlingen själv taga ansvaret för det hela och låta samtliga icke permanenta rådsplatser ställas till delegeradeförsamlingens disposition, icke stod öppen. Nu är det ådagalagt, att den vägen icke var framkomlig, därför att den uppenbarligen stötte på avgörande hinder. Ja, vid det förhållandet var det, enligt min mening, bästa alternativet — ett alternativ, som jag i en annan krets, som enligt grundlagen har med dessa saker att skaffa, givit min tillstyrkan — utslaget, och man hade då endast det andra alternativet, det som nu försöktes med det resultatet, att den politiska krisen mellan Frankrike och Tyskland avvecklades. Ja, den situationen visar oss, huru ganska vanskligt det i själva verket är att här på avstånd fälla sina definitiva omdömen, innan redogörelse har lämnats riksdagen, och jag undrar, om vi icke alla, i vilket läger vi än stå, och vilka meningar vi än ha förfäktat i dag, kunna vara ense därom, att de resultat, som nåddes av våra delegerade i Genève under den givna situationen inneburo de största och bästa möjligheterna som kunde åstadkommas, och att skulden icke är vår, att Folkförbundet har kommit i trångmål utan att skulden är deras, som, när de skulle flytta in Locarnoverket i Nationernas förbund, förbundo detta med den rad av tydligen hemliga förhandsutfästelser, som ha skapat den kris, i vilken vi nu ha kommit. Det visar sig, att de varningar i det stycket, som det engelska arbetarepartiet redan i somras vid den internationella arbetarkongressen i Marseille gav uttryck åt, voro fullt befogade, och man står nu inför det faktum, att denna stormaktspolitik från vissa stormakters sida har satt förbundet på spel och äventyrat dess goda namn och rykte. För mitt sätt att se är det en heder för Sverige att i den situationen kunnat medverka till att, så långt det har varit möjligt, åstadkomma försoning, även om man beklagar, att delegeradeförsamlingen försuttit ett tillfälle att själva taga på sig ansvaret i demokratisk ordning. Man kan å andra sidan säga, att våra delegerades synpunkt i betraktande av den situation, som hade inträtt och sådant läget hade utvecklats sig till söndagen och efter den svängning, som då inträdde, var ganska naturlig.

Jag skulle bara vilja tillägga en sak, herr talman, nämligen, att när riksdagen nu har satts i tillfälle att taga del av denna redogörelse, och när vi ha satts i tillfälle att undersöka förhållandet mellan de givna instruktionerna och det sätt, varpå de fullföljdes, borde vi även i fortsättningen vara ense därom, att i den här frågan i största möjliga utsträckning hålla å sido de partipolitiska synpunkterna och samlas kring uppgiften att för Sveriges insats i Nationernas förbund åstadkomma det bästa möjliga resultatet. Vi vinna nog ingenting med att stå här och anklaga varandra, utan vi vinna mest på, att fatta ett beslut att arbeta och reparera, vad som här genom vissa stormakters intriger har satts på spel, och jag skulle tro, att om den svenska högern ville gå till verket och arbeta på de linjerna, skulle det icke heller i dessa frågor rivs upp den fruktansvärda strid, som här har rivits upp, och där man, som det visar sig nu, oerhört skjutit över målet i sina anklagelser mot regeringen.

Herr Järte: Det har gjorts gällande här i debatten, att de som kritiserat regeringen och delegationen inspirerats därtill av fientliga känslor mot Nationernas förbund. Det torde vara herrarna väl bekant, att man i många kretsar i Sverige, där man förut under de sista åren ställt sig tveakande gent emot N. F., efterhand kommit på andra tankar. Grunden till den tveksamheten, som förelåg för 6 år sedan, var, att N. F. hade alltför mycket, såväl reellt, som formellt bundits vid Versaillesfreden, för att man skulle kunna

tro, att det vore till fördel för Europas utveckling, om N. F. skulle taga ledningen därav, helst som sådana stater som U. S. A. och Tyskland stodo utanför förbundet. Men det har visat sig, att N. F. under de sista åren verkligen kunnat taga de första stegen mot Versaillesfredens revision. Vi här i Norden ha allt intresse av att just de förhållanden, som tillkommit efter världskriget, bliva bestående. Vi ha fördel av att i någon mån kunna påräkna N. F. som en garant för status quo i Norden. Men den uppgiften kan emellertid N. F. fylla först, därest Tyskland kommer med i N. F. och därom råder ju en enhällig mening i Sverige. Men den förutsättningen är också nödvändig. Det måste skapas en atmosfär, skapas modaliteter för en långsam revision av Versaillesfreden. Ty, det råder en känsla av att vi, om icke Versaillesfredens värsta olägenheter på fredlig väg kunna undanröjas, stå inför faran av en ny katastrof. Förenata staternas ambassadör i Paris, som nyligen hemkommit till Washington för att där avgiva en rapport, har också på ett skrämmande sätt bekräftat dessa farhågor. Ur svensk synpunkt vore det följaktligen av synnerligen stort intresse att kunna försätta N. F. i sådant skick, att man skulle kunna hoppas på en fredlig avveckling av spänningen i Europa, men villkoret härför är också, att paktens skall upprätthållas och att ingen sådan förskjutning får inträda mellan antalet rådsmedlemmar och assembléen, att stormakternas inflytande ytterligare förstärkes. Om den ståndpunkten samlade sig också Sveriges riksdag kring regeringen och med det mandatet reste delegationen till Genève. Herr Magnusson i Tumhult har redan framhållit vilken stark känsla av tillfredsställelse, grundad på full nationell enighet, som man erfor vid de första dagarnas underrättelser från Genève om den hållning, som den svenska delegationen intog, och huru dessa underrättelser fyllde oss med verklig glädje och stolthet.

Man kan säga om excellensen Undén att »lugn stod han mot Europa, en skägglös dundergud». Man hoppades ännu på en gynnsam utgång, då ledsamma nyheter ingingo om hans excellens sjukdom. Det fanns dock optimister, som menade, och en gammal politiker uttalade den meningen, att även det var ett glädjande tecken, ty »Undéns sjukdom visar, att han är på väg att bliva en god diplomat». Sedan kom omsvängningen, sedan kommo de första smygande ryktena om att delegationen var på väg att svika det, som den svenska opinionen ansåg självfallet, nämligen att inga förändringar fingo vidtagas i rådets sammansättning. När Polen genom hemliga löften bakom Europas och Tysklands rygg av sina gynnare skulle släppas fram till en permanent plats, och den vägen stoppades genom Sveriges veto, är det klart, att man blev upprörd och indignerad, när det till sist blev uppenbart, att meningen var att försöka giva Polen en tillfällig rådsplats och om meddelandet att Locarnosveket — det fanns också ett sådant jämte Locarnoverket — skulle möjliggöras och de hemliga löfterna infrias genom Sveriges eftergifter och uppgivande av sin rådsplats. Denna upprörda stämning härrörde också av känslan av, att vi höllo på att medverka till det farliga prejudikatet, att en stormakt endast genom ett par dagars ihärdig bearbetning kan få en makt, som använder sig av paktens veto för att av principiella skäl förhindra genomförandet av stormakternas önsknigar av retirera från sin ståndpunkt och således på bakvägar möjliggöra genomförandet av stormaktskonsertens önsknigar. Det är visserligen inte förvånande, att man får bevittna att N. F. är en fortsättning på den gamla stormaktskonserten. Det nya och betydelsefulla beträffande N. F. är dock i alla fall att småstaterna få vara med och ha vetorätt, och denna skall också begagnas under sådana förhållanden, då rätten och N. F:s egen framtid kräver det. Därav den svenska opinionens upprörda stämning. Enligt min mening kan regeringen med de uppenbara sofismer, som innehöllos i svaret, icke till fullo förklara delegationens hållning, och det var t. ex. en

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

sofism att förklara, att man först i rådet diskuterade om Sveriges uppförande, när i alla fall en privat sondering redan ägt rum. Världspressen visste i alla fall av förhållandet och svenska tidningar hade reda därpå ännu några dagar tidigare. Sålunda: oppositionen mot regeringens hållning och delegationens förhandlingsmetoder utgå från lojala motiv, både vad det gäller regeringen och Nationernas förbund. Herrarna må skratta, men det är för oss därför icke mindre hedersamt, om vi äro talesmän för den upprördhet, som en del av svenska folket känner inför vad som skett i Genève. Det är detta, som motiverat oppositionens hållning.

Herr Herou: Jag hör icke till dem i denna kammare, som vilja lasta utrikesministern för de besvikelser, som ett deltagande i Nationernas förbunds konferens medfört och måste medföra. Jag tror tvärtom, att även om de, som allra kraftigast ha klandrat regeringen i denna angelägenhet, om t. ex. herr Järte hade varit utrikesminister, så skulle även han endast så där i början kunna vara en, som lugnt stod emot hela Europa, men sedermera skulle även han ha fått sprattla med, när de makthavande i Nationernas förbund ryckte i trådarna.

Man har i denna debatt alls icke berört det mest centrala i den fråga, som här i alla fall för oss har rullats upp ty, mina herrar, när denna diskussion om relativt så obetydliga saker som några rådsplatser kan leda till, att man från olika håll här måste tala, såsom t. ex. herr Röing om en svår utrikespolitisk situation eller, som utrikesministern uttryckte sig, om att det hela utvecklade sig till en fråga om politisk makt och prestige, hur tror någon då, att Nationernas förbund egentligen skulle kunna lyckas lösa en fråga, där verkligen reala livsintressen stå på spel för olika maktgrupper inom Nationernas förbund. Det har sagts, och det sades av hans excellens, att det var modigare att efter en motgång för förbundet arbeta för att övervinna svårigheterna än att använda dessa svårigheter till en aktion mot förbundstanken. Ja, med den sammansättning, som den svenska riksdagen nu har, förefaller det, som om det icke skulle behövas så särskilt stort mod för att tala om att fortsätta samarbetet inom Nationernas förbund, men jag hör fortfarande till dem, som skulle ha varit betydligt mera tillfredsställda, därest man utöver de meddelanden, som här givits om att Sverige icke bör mottaga återval, när det gäller rådsplatser i höst, också hade kunnat meddela, att vi nu icke längre reflektera på att tillhöra Nationernas förbund.

Jag tillät mig att under remissdebatten och ävenså vid behandlingen av anslaget för vårt deltagande i Nationernas förbund framhålla, att Locarno ändå egentligen endast var en mask, att det hela var en komedi, en mask, bakom vilken man bedrev sitt spel inom förbundet. Jag finner nu enligt utländska tidningar, hurusom en statsman i Europa, som har citerats tidigare i denna debatt har givit uttryck för en tanke, som sannerligen förtjänar att i detta sammanhang få komma till kammarens protokoll. Lloyd George lär nämligen, på grund av konflikten i Genève, ha yttrat: »Locket var taget från brunnen, och vad man såg däri, var inte längre Nationernas förbund i Genève utan krigets helvetespol. Med någon ansträngning täckte man åter till brunnen men lågorna finnas kvar. En tid hade Locarnoandan blivit en appell. Nu är den bara ett brutalt skämt.» Det är en viss tröst naturligtvis för oss ensamma kommunister i denna kammare att kunna få anföra en sådan tankegång, som ju är så lik den, som vi tidigare och även vid årets remissdebatt framfört. Enligt ett telegram har man i den amerikanska senaten också diskuterat den här frågan och senator Reed förklarade där följande: »I Nationernas förbund träffar man diktatorn Mussolini, som i sitt land förslavar all frihet, England, som alltjämt håller fast vid väldet över haven, Frankrike, som överallt i värl-

den tigger allmosor, men samtidigt underhåller världens starkaste armé. Japan, som med sina rovdjursklor underkuvar stora områden och i Kina och Ryssland söker underkasta sig ännu fler. Alla de förmenta pacifisterna äro väpnade till tänderna, men samtidigt tala de om ausrüstning och fred.» Det är toner och en tankegång, som, om det funnes kommunister i Amerikas senat, man kunde tänka härröra från en amerikansk kommunist.

Jag har, herr talman, icke kunnat undgå att, vid ett tillfälle, som detta, göra dessa reflexioner.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har endast att konstatera, att de frågor, som jag framställer, bli obesvarade, men att man anser sig ha rätt att kräva svar på de frågor, som man ställer till mig. Jag skall icke yttra något om lämpligheten av ett sådant förfarande eller om det är så alldeles fullt riktigt, att ställa sådana krav på andra, som man icke ställer på sig själv, men om den frågan, som utrikesministern gjorde mig nu sist, skulle jag vilja säga, att den har jag redan besvarat inför annat forum, vilket icke torde vara hans excellens utrikesministern obekant. Nu önskar tydligen excellensen Undén, trots att han vet vad svaret skall bli, att det skall ges offentligt, och jag vill säga, att jag har ingenting emot att framlägga min uppfattning om saken. Jag menar, att hela organisationen av Nationernas förbund är så viktig, att det synes mig vara angeläget, att man icke så som här skett ger vika för det tryck, som kommer från de stora makterna, utan att man upprätthåller den ställning, som är medgiven de små staterna, att ha vetorätt. Jag menar, att detta bör gå före hänsynstagande till det, som hans excellens frågade om.

Enligt min uppfattning hade ett nej på det sista förslaget icke kunnat betyda, att Tyskland icke hade kommit in i förbundet, fastän det kanske icke skulle ha kommit in nu. Att Brasilien sade nej, så att det i alla fall icke kunde komma in nu, ha vi ju sett efteråt, men det visste ju icke delegationen. Delegationen var ju okunnig om Brasiliens ställning. Jag sluter mig till att min uppfattning är den riktiga därav, att Tyskland i alla fall icke drog sig tillbaka. Risken för att Tyskland skulle tagit tillbaka sin inträdesansökan tror jag icke hade varit så stor. Även om jag liksom hans excellens utrikesministern och säkerligen vi alla med den största glädje hälsa Tysklands inträde i Nationernas förbund och vi djupt beklaga, att Tyskland icke nu kom in, så finns det så många och starka intressen, som tala för att Tyskland i alla fall hade kommit in i Nationernas förbund, även om det icke skett nu. Det är sådana krafter i verksamhet icke blott från Tysklands sida utan även från andra håll, som vilja detta, att risken efter min uppfattning varit liten, och i varje fall hade den, såvitt jag kan bedöma, bort tagas.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén:** I egenskap av interpellant ber jag att vördsamt få tacka herr Lindman för det svar han lämnat mig. på samma gång som jag verkligen ber om ursäkt, ifall han tolkat mitt tidigare anförande så, att jag hade velat gå förbi de frågor, som han ställde till mig. Förhållandet är det, att herr Lindman gjort några frågor och uttalanden rörande delegationens förhållande till regeringen och till instruktionen, som jag endast kunde förklara på det sättet, att herr Lindmans anförande var avfattat före det han ägde kännedom om min redogörelse, som gav fullständiga upplysningar i dessa frågor.

Herr Lindmans sista svar tolkar jag på det sättet, att även om den risken hade förelegat, som delegationen ansåg föreligga, nämligen att Tyskland skulle återkalla sin ansökan om inträde — det hade ju betydtt icke blott uppskov till september utan att en fullständigt ny situation inträtt — borde enligt herr

Svar å interpellation.
(Forts.)

Lindmans mening vi ha stått med armarna i kors och hänvisat till att vi icke vilja rubba vår ståndpunkt, att vi icke vilja gå med på någon som helst förändring i rådets sammansättning, även om den icke innebär någon ändring av rådets organisation. Jag vill då göra en liten reflexion. Det har uttalats av herr Lindman och av andra, att det är ytterst osannolikt, att situationen var så kritisk där nere, att verkligen Briand och Chamberlain skulle vågat offra hela Locarnoverket för att slippa ett diplomatiskt nederlag i Genève. Herr Lindman och hans meningsfränder här i landet resonera tydligen på det sättet, att Sverige icke kan göra den allra minsta rörelse i denna situation, ty det skulle betyda en prestigeförlust för vårt land, och att vi därför icke kunna vara med om någon åtgärd, även om den icke innebär något avsteg från vår principiella ståndpunkt, utan innebär, att vi för ett ögonblick lämna nejpolitiken och försöka finna en utväg, som leder till en lösning, vilken icke komprometterar våra principer. Om man alltså anser, att ett sådant steg är absolut omöjligt för oss att taga, är det då alldeles otänkbart, att t. ex. den franska delegationen har hållit så mycket på sin prestige, att den icke velat komma hem till sitt land igen med beskedet, att vi började i Genève med att kräva tre permanenta rådsplatser, vi satte ned vårt krav till en icke permanent plats, men svenskarna och tyskarna sade nej, och vi fingo ingenting. Är det så osannolikt att den i stället resonerat så, att då vi icke efter fem dagars förhandlingar ville stryka alla våra krav, ha vi nödgats draga oss ur det och säga ifrån, att vi icke ville vara med längre? Är det så otänkbart, att herr Briand kunde ha på allvar fört det resonemanget, när nu herr Lindman förde det på ett sätt, som enligt min mening är mycket mera markerat?

Herr Järte gav uttryck för den upprörda stämning, som lär ha rått här i landet. Jag förvånade mig icke, då jag hörde just herr Järte ge uttryck för den stämningen, ty han har ju sin varelse i en alldeles speciell miljö i den tidningsredaktion, där han medarbetar. Där har utan tvivel stämningen varit mycket upprörd.

På slutet gav herr Järte mig också en indirekt komplimang för att jag i en kritisk situation lagt mig sjuk, och han ville tolka detta som ett mycket klokt schackdrag i det diplomatiska spel, som pågick där nere. Tyvärr ber jag att få avböja komplimangen. Den sortens knep hör till den gamla diplomatiens metoder, som jag icke ett ögonblick drömde om att tillämpa i Genève.

Herr **Röing**: Jag skall icke bemöta de uppenbara sofismer, som herr Järte använde i sitt anförande, men jag kan icke låta ett av hans uttalanden stå oemotsagt i dagens protokoll, nämligen när han försökte inlägga i de olika uttalanden, som i riksdagen gjordes före hans excellens herr utrikesministerns resa till Genève, nämligen att enighet uppnåtts om den ståndpunkten, att Sveriges delegerade icke borde vara med om någon som helst förändring i sammansättningen av Nationernas förbunds råd. Såvitt jag har kunnat finna av protokollet, har aldrig i riksdagen i år den frågan diskuterats, huruvida det eller det landet borde ha en representant i rådet, utan varom för några veckor sedan full enighet vanns, det var, att rådets medlemstatal, fränsett Tyskland, icke nu finge utökas.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 21 och statsutskottets utlåtanden nr 74—80.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets memorial, nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande i an-

ledning av väckta motioner om höjning av tullen å fönsterglas blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 4.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkande nr 34, andra lagutskottets utlåtande nr 16 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden nr 6 och 7.

§ 5.

Herr **Dahlén**, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Härmed får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsministern framställa följande interpellation. *Interpellation.*

I Pajala socken, Norrbottens län, intill gränsen mot Finland, ligger Kengis bruk. Det anlades redan i mitten av 1600-talet. I forna tider utvecklade sig vid bruket en jämförelsevis livlig, med särskilda privilegier stödd malmförädlingsindustri. Enligt bergskollegiets privilegium av den 31 oktober 1646 blevo till bruket anslagna de skogar och lägenheter, som lågo inom två mils omkrets omkring bruket. Sedan 1879, då smedjebyggnaderna nedbrunno, har emellertid den egentliga bruksdriften varit nedlagd. Under bruksdriften i Kengis tidigare skede hade ditlockats en del stångjärnssmeder och bruksmän från Värmland och andra delar i mellersta Sverige. I de avtal, med vilka hammarsmederna fastbundos vid bruket i ödemarken, framgår bland annat, att de ägde jämväl rättighet att av brukets mark uppodla jord och denna jord begagna utan arrende i sin och sina barns livstid. Kring bruket och dess herrgård uppstod på så sätt ett stort antal torpställen, där bruksarbetarna på muntligt eller i några enstaka fall skriftligt tillstånd av bruksägaren byggt sina bostäder och odlat avsevärda områden, vilkas avkastning ännu i dag, tillika med boskapsskötsel och merendels tillfälliga arbetsförtjänster, skänka ett nödortfött livsuppehälle åt innehavarna, torpare benämnda, och deras familjer.

Då bruksdriften i Kengis nedlades, återföll bruksprivilegierna till kronan. År 1879 verkställdes avvittring i Kengisfors by. Under skattläggningen i och för avvittring m. m. fördelades bruksområdet med underlydande hemägor och utägor på tre jordeboksenheter av krononatur, Kengisfors by, därav hemmanen Kengisfors nr 1 och 2 om vardera 1 mantal, tillhörande dåvarande bruksägaren. Skattläggningen grundade sig på uppskattning icke allenast av bruksägarens utan även av torparnas odlingar, varvid Kengisfors nr 2, varå bruksägaren i stort sett saknade åbyggnader och odlingar, *skattlagts huvudsakligast på torpägor*. Efter skedd avvittring och områdestilldelning undergick Kengisfors by år 1886 laga skifte, varvid utbrutet i åker, äng, skogsmark m. m. åt Kengisfors nr 1 en sammanlagd ägovidd av 2,505 hektar och åt Kengisfors nr 2 en ägovidd av 2,933 hektar.

Kengisforsfastigheterna blevo av vederbörande myndighet överförda från krono till skatte, och var det härvid beträffande Kengisfors nr 2 vissa torparens åbyggnader och odlingar, som lades till grund för omförmningsåtgärden.

Å Kengis bruk torde under tidernas lopp funnits inalles 35 bebyggda torpställen, därav 2 å samfälld mark, 12 å hemmanet nr 1 och 21 å hemmanet nr 2. Genom skatteomförningen erhöll alltså ägaren av Kengisfors, utan att därför behöva betala ett öre, såsom ren gåva av kronan jordäganderätten till alla dessa torpställen. Det vill säga, att i realiteten myndigheterna tagit torpen från de fattiga torparna och skänkt dem till bruksägarna.

Sedan bruksägarna efter vunnen skattläggning, avvittring och jordnatura- förändring kunnat känna sig säkra i sadeln, igångsattes från deras sida en

Interpellation.
(Forts.)

hänsynslös kampanj mot torparna, syftande att helt tillintetgöra den självständighet, de ägde såsom innehavare av torpställena. Under de senaste decennierna hava sålunda medelst allehanda metoder 11 torp genom köp, utmätning för skuld, pantförskrivning eller annorledes kommit att tillfalla jordägarna.

- Distriktslantmätaren G. H. Högström i Norrbottens län har i en för en tid sedan avlåten tjänsteskrivelse karakteriserat händelserna med följande träffande ord:

»Händelserna i Kengis omsluta en tidsföreteelse av säregen art. Såvitt jag har förstått, hava vi här i landet knappast något liknande att uppvisa. Om så icke desto mindre låte sig göra, lär analogin brista i det stycket, att, vad Kengisaffären beträffar, jorden icke blott odlats och nyttjats av torparna under generationer, utan samma torpare ha under Kengis hemmanens historiska skeden av skattläggning, avvitrning och jordnaturesförändring fått tjäna allenast hemmansinnehavarnas intressen och i avsevärd mån bidragit till att av kronan utverka såsom rena skänker åt innehavarna vidder av tusentals hektar, varibland förekomma ofantliga jordområden präktig, ännu i ingen mån utnyttjad odlingsmark, under det att till stamhemmanen återfallna torpställen understundom lagts för fåfot, och dess innehavare bragts att med fattigmansstav i handen vända sin fädernebygd ryggen.»

För några år sedan började torparna att fundera på att de skulle få sina torp friköpta i enlighet med bestämmelserna i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område. Det var först hösten 1922, som en av torparna för sådant ändamål vände sig till länsstyrelsen med begäran om lantmäteriförordnande. Under 1923 gjordes ytterligare 14 sådana framställningar. Samtliga dessa 15 förrättningar ha emellertid förklarats tillsvidade uppskjutna, i avbidan på avgörande genom domstol av allehanda tvistefrågor, som jordägarna väckt. Så snart jordägarna märkte torparnas avsikt att genom den s. k. ensittarelagen hävda sin ställning, öppnade nämligen jordägarna mot dessa en rad processer i syfte att hindra dem från att kunna friköpa torpen. Inga skäl, huru långsökta de än voro, hava av jordägarna härvidlag skytts. De mest skamliga metoder hava kommit till användning. En del av dessa processer hava slutat med nederlag för torparna. Andra processer äro ännu föremål för domstols prövning, men slutet på desamma kan befaras bliva för dessa torpare lika olyckligt.

Torparna och deras familjer, en befolkning på cirka 200 personer, leva till följd av det inträffade i ett osäkerhetstillstånd, som åsamkar dem en ständig ångest. För en del äldre av dem kan man befara det värsta, ty kärleken till hem och härd, huru ringa hemmet än är, sitter djupt rotad hos dem. Detta osäkerhetstillstånd medför även, att jorden och byggnaderna falla i vanhävd, ty vem vill röja jorden och vårda byggnaderna, då han vilken dag som helst kan vänta, att allting tages ifrån honom.

Den person, som mest verksamt lämnat jordägarna stöd i det rättsliga utrotningsskriget mot torparna, har, såsom allmänt är känt, varit landsfiskalen i orten. Denne har såväl uppträtt såsom jordägarnas biträde i rättegångarna och det övriga rättsförfarandet mot torparna som samtidigt, i sin egenskap av tjänstgörande landsfiskal, för jordägarnas räkning företagit utmätningar hos och vräkningar av torparna, oaktat hans ställning såsom jordägarnas biträde bort göra honom jävig. Landsfiskalens uppträdande, som ej kan nog skarpt fördömas, har väckt en gränslös förbittring bland befolkningen, ej blott i orten utan i hela Norrbotten. Det är helt enkelt upprörande, att vederbörande myndigheter ej med de medel, som stå dem till buds, hindrat en statens helt avlönade tjänsteman att använda sin tid till kamp mot dessa strävsamma jordbrukare. Trots att landshövdingen i länet upprepade gånger meddelat lands-

fiskalen sin »innerliga önskan», att denne ej skulle bistå jordägarna, fortsätter *Interpellation* denne kampanjen för att få bygdens befolkning från gård och grund. — Det (Forts.) är för övrigt ett *över hela landet gängse förhållande*, att landsfiskalerna, i stället för att uteslutande ägna sig åt sina tjänsteåligganden, i stor utsträckning ägna sig åt enskild advokatverksamhet. Det ligger i sakens natur, att genom den dubbelställning, som landsfiskalerna i sådana fall intaga såsom tjänstemän och privata yrkesutövare, vissa enskilda intressen lätt kunna bliva på bekostnad av andra enskilda intressen obehörigen gynnade. Det har även visat sig, att landsfiskalerna såsom tjänstemän till följd av sin advokatverksamhet kommit att ligga i händerna på privata intressen till uppenbar olägenhet för de samhälleliga intressen, de äro satta att bevaka. Det är ej en dag för tidigt, att detta oskick blir stävjat.

Regeringen kan ej vara helt obekant med missförhållandena uppe i Kengis. För ett par år sedan blev nuvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet under en tjänsteresa i Norrbotten i egenskap av generaldirektör i lantmäteristyrelsen uppmärksamgjord på desamma genom distriktlantmätaren C. G. Högströms förut omtalade framställning. Dåvarande generaldirektören skänkte av egna medel 80 kronor till torparna, för att de skulle kunna sända ned en man till Luleå för att samtala med landshövdingen.

Då regeringen vid 1925 års riksdag framlade sitt förslag till revidering av ensittarelagen av år 1920, hade man därför kunnat vänta, att denna lagstiftning blivit så lagd, att det varit för samhället möjligt att på ett effektivt sätt råda bot för missförhållanden av påtalade beskaffenhet. Som den nya lagen ej gavs återverkande kraft, hava de Kengistorpare, beträffande vilka lösningsförrättningarna redan tagit sin början, ej ett spår nytta av densamma. Man kan ej heller slå sig till ro med att den nya ensittarelagen skall kunna lämna någon verklig hjälp åt de övriga torpare, som snart kunna hotas med att drivas från sina jordlappar. Förhållandena vid bruken, inte bara uppe i Norrland utan även på andra ställen i landet, äro ofta alltför speciella, för att det skall vara möjligt att genom ensittarelagen med dess schematiska konstruktiva lagtext lämna verklig hjälp, när det bäst behöves. Det kräves uppenbarligen en lagstiftning, genom vilken det allmännas och nyttjanderättshavarnas intressen, där de sammanfalla, ej behöva äventyras genom att i blinda bliva inkastade i det invecklade rättsliga maskineri, som fortfarande utmärker ensittarelagen. Trots den nya lagstiftningen synas angreppen mot Kengistorparna ha antagit former, som kunde anses otroliga, om man ej hade officiella dokument som bevis på den tragedi, som utspelas där uppe i de gamla bruksskogarna.

Med kännedom om dessa förhållanden, som förvisso, låt vara mera i det tysta, upprepa sig även på andra orter, särskilt inom de nordliga landsdelarna, är jag av den mening, att samhället bör berättigas att genom expropriation av jorden möta jordägarnas hänsynslösa anlopp för att åt de breda lagren inom jordbrukarbefolkningen trygga innehavet av den jord, som de med svett och möda i årtal och ofta i flera generationer redan bruka för sin och sina familjers torftiga utkomst. Dessa jordarbetare äro de verkliga kulturbärarna uppe i höga Norden, och är det ett samhällsintresse av största betydelse att i denna kulturkamp lämna dem erforderligt stöd.

Om regeringen ville lägga fram en sådan lag om expropriation, skulle den kunna visa den arbetande jordbrukarbefolkningen, att den menar allvar med sitt tal om att den vill understödja det »jordhungliga» folket. Det är väl inte sådan jordhunger, som den de stora jordägarna, såsom i förevarande fall, ådagalägga, som skall stödjas, utan den, som förefinnes hos torpare, kolonister och egnahemsbyggare. Vad är det för mening, att staten med stora kostnader anlägger kolonat i sådana ödebygder som exempelvis Karnevaara och söker skaffa dit nybyggare, då bruksägarna med stöd av statens lagar kunna och få

Interpellation. ödelägga hem och härd för strävsamma jordbrukare, frångå dem gård och odlingar samt, bokstavligen talat, jaga dem i emigration, på fattigvården eller på landsvägen.

(Forts.)

För att herr statsministern må kunna erhålla en ännu mera detaljerad inblick i de av mig beträffande Kengisfors framdragna missförhållandena, är jag beredd att ställa till förfogande samtliga rättshandlingar, som beröra saken, och ber jag att för övrigt få hänvisa till de uttömmande, allmänt uppmärksammade redogörelser, som nyligen varit intagna i ortspressen.

Med anledning av de utav mig nu omnämnda förhållandena ber jag att till herr statsministern få rikta följande frågor:

1) Ämnar regeringen vidtaga några åtgärder i syfte att Kengistorparna må kunna bibehållas vid gård och grund, och, i så fall, vilka åtgärder vill regeringen vidtaga?

2) Anser regeringen, att lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område är tillräckligt effektiv för beredande av erforderligt skydd, med hänsyn till jordbrukande nyttjanderättshavare, och, om regeringen finner ytterligare skydd önskvärt, vilka förslag till ändrade lagbestämmelser är regeringen villig att framlägga?

3) Kan det förväntas, att regeringen ofördröjligen, senast till nästa års riksdag, vill framlägga förslag till sådana ändringar i lagen av den 12 maj 1917 om expropriation, att expropriation även må komma till användning i och för upplåtelse till jordbrukare av ej blott odlingslägenheter utan även vad som erfordras dels för utbrytning av redan befintlig inägojord med åbyggnader jämte husbehovsskog, odlingsmark och bete och dels för redan utbrutna inägotters komplettering i erforderlig mån med inägor, husbehovsskog, odlingsmark och bete?

4) Vill regeringen vidtaga erforderliga åtgärder till förhindrande av att polismän och åklagare vid sidan av sin tjänst driva verksamhet såsom privatadvokater?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckta motioner om åstadkommande vid val till riksdagens andra kammare av en mera rättvis fördelning av mandatet mellan de olika partierna; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckt motion med förslag till lag angående fartygs bemanning m. m.; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 19 § i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Adler</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 29 mars,
» <i>Bergström</i> i Hälsingborg	» 14 » » » 25 »
» <i>Carlsson-Frosterud</i>	» 14 » » » 25 »

herr <i>Dallén</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 25 mars,
» <i>Karlsson</i> i Vadstena	» 14 » » » 25 »
» <i>Vennerström</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>Andersson</i> i Katrineholm	» 14 » » » 25 »
» <i>Weijne</i>	» 3 » » » 28 »
» <i>Jonsson</i>	» 14 » » » 25 »
» <i>Jönsson</i> i Revinge	» 14 » » » 25 »
» <i>Leo</i>	» 14 » » » 25 »
» andre vice talmannen <i>Nilsson</i>	» 14 » » » 25 » och
fru <i>Thüring</i>	» 14 » » » 25 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.